

ESZTERHÁZY KÁROLY KATOLIKUS EGYETEM

PEDAGÓGIAI KAR

JÁSZBERÉNYI CAMPUS

TDK DOLGOZAT

Csáti-Gyulai Szandra Andrea

2022

ESZTERHÁZY KÁROLY KATOLIKUS EGYETEM
PEDAGÓGIAI KAR

Tudatosság az olvasóvá nevelésben
-Vizsgálatok az olvasás megítéléséről 3-6 éves
gyermekek, szülei, és óvodapedagógusaik körében-

Témavezető:

Dr. Magyar Ágnes

adjunktus, PhD

Csáti-Gyulai Szandra Andrea

Óvodapedagógia BA

Levelező

2022

Bevezetés	4
Tudatosság az olvasóvá nevelésben	4
A mese és a mesélés szerepe óvodáskorban.....	5
A meseválasztás kérdései - mesekorszakok.....	8
Alapelvek a mesélés idejére és módjára vonatkozóan.....	10
Az óvoda szerepe az olvasóvá nevelésben.....	11
Az olvasás hiánya, avagy a médiaeszközhasználat.....	12
Az empirikus kutatás	14
A város bemutatása	14
A Háromkirályok óvoda	14
A vizsgálat módszerei	15
Hipotézisek	16
A kérdőíves kutatás eredményei	17
Demográfiai jellemzők	17
Eredmények	19
A mese- és a könyvélmények fontossága.....	19
Olvasási szokások vizsgálata.....	22
Médiafogyasztási szokások a 3-6 éves gyermekek körében	31
Interjú az óvodapedagógusokkal	38
Interjú a gyermekekkel.....	39
Következtetések	41
Az első hipotézis vizsgálata	41
A második hipotézis vizsgálata.....	41
A harmadik hipotézis vizsgálata	43
Negyedik hipotézis vizsgálata	44
Összegzés	44
Irodalomjegyzék	46
Mellékletek	47
1. számú melléklet – Szülőknek szóló kérdőív	47
2. számú melléklet - Beleegyező nyilatkozat a gyermekekkel való interjúkészítéshez.	55
3. számú melléklet – Óvodapedagógusokkal készített interjúk.....	56
4. számú melléklet a gyermekek rajzai	76

Bevezetés

Dolgozatomban az óvodáskorú gyermekek olvasóvá nevelésének tudatosságát, a szülők meseolvasási szokásait vizsgálom. Édesanyám rengeteget mesélt, verselt, énekelt nekünk, amikor én és a testvéreim kicsik voltunk, amire a mai napig szeretettel gondolunk vissza. Ezzel olyan értékeket adott, amit senki nem vehet el tőlem, ami nem más, mint a könyvek szeretete és az olvasás öröme.

Kicsivel több, mint egy éve megadatott az a lehetőség, hogy pedagógiai asszisztensként elhelyezkedjek egy óvodában. Ez idő alatt döntöttem a választott téma mellett. Annak oka, hogy a gyermekek olvasóvá nevelését vizsgáljam, a következőkben keresendő. A gyermekek játékában igen gyakran megjelenik a különböző médiaeszközök hatása. Gyakran konstruálnak játékból számítógépeket, okoseszközöket, melyeket alkalmaznak játékaik során. Egy alkalommal szóba került az otthoni meseolvasás. Megkérdeztem a gyermekektől: van olyan köztetek, akiknek az anyukája, apukája vagy nagyszülője szokott mesét olvasni? Megdöbbenőek voltak számomra a válaszok. A gyermekek 90 százaléka egyértelműen nemmel felelt a kérdésre. Ekkor határoztam el magam, hogy kutatásom során az olvasóvá nevelés tudatosságát vizsgálom a 3-6 éves gyermekek és szüleik, valamint óvodapedagógusaik körében.

Tudatosság az olvasóvá nevelésben

Nagyon sok óvodáskorú gyermektől hallható az, hogy szülei nem mesélnek otthon, a délutáni/esti program médiaeszközök társaságában telik a gyermek számára is. Sok kutatás is arról szól, hogy a mai médiaeszközökkel zsúfolt világban nagyon kevés az a család, melyben a meseolvasás még szokás, és a mindennapok része. Elmondható, a meseélmény hiánya nem olvasó gyermekeket eredményez. Ezek mögött a gyermekek mögött leggyakrabban nem olvasó, mesét nem mondó szülők állnak. Mindez abból következtethető, hogy napjainkban a gyermekek olvasás- és meseélménye kevés, szinte hiányos.

Az olvasásra nevelés két alappillére a könyvek szeretetének és mindennapos használatának kialakítása. Az olvasóvá neveléssel foglalkozó programok szerint az olvasóvá válás hosszú folyamat, mely már az iskoláskor előtt jóval hamarabb meg kell, hogy kezdődjön, melyben jelentős szerepe van a családnak. (Béres, 2017) Az olvasással kapcsolatos attitűdök kialakulásában szintén nagy szerepe van. Ahhoz, hogy egy gyermekből olvasó váljon, arra van szükség, hogy olyan szülők vegyék őt körül, akik olvasnak, illetve könyves környezetben

nőjenek fel. A meseolvasás során a szülő és a gyermek között egy meghitt bizalmas légkör alakul ki, amely kapcsolatuk kiemelkedő építőköve lehet. Ezek a pillanatok a gyermekeket életük során elkísérik, hisz ez egy bensőséges, intim élmény, amelyet más forrásokból, mint például a televízióból soha nem kaphat meg. A szülők, esetleg nagyszülők által elmondott, felolvasott meséket semmi sem pótolhatja. A rendszeres mindennapi meseolvasás pszichés, nyelvi és értelmi képesség fejlesztés mellett megszeretteti a gyermekekkel a könyveket, az irodalmat, valamint az olvasást.

Nem elhanyagolható az a tényállás sem, hogy hátránnyal indulnak azok a gyermekek, akik számára nem mindennapos a mesélés, valamint a könyvből való ismeretszerzés, hiszen ezek a személyiségfejlődés, a tanulás és a megismerés eszközei. (Béres, 2017)

Ahhoz, hogy egy gyermek olvasóvá váljon, szükségük van az őt körülvevő könyves környezetre. A könyvek és az olvasás iránti érdeklődés felkeltésének szempontjából nagyon nagy szerepe van az irodalmi művek kiválasztásának.

A mese és a mesélés szerepe óvodáskorban

Bruno Bettelheim (1985) gondolatait idézve „minden mese olyan varázstükör, amely belső világunk valamelyik összetevőjét tükrözi, és azt az utat, melyet meg kell járnunk, hogy eljuthassunk az éretlenségből az érettségig”. (Bettelheim, 1985, old.: 209)

A gyermekek életkorának és fejlettségi szintjének megfelelő olvasmányok gazdagítják a gyermekek képzeletét, alakítják a társas készségeit, gyarapítják az anyanyelvi tudását és nagy mértékben hozzájárulnak a világról való ismeret- és élményszerzéshez. A jól megválasztott olvasmányok fejlesztik az érzelmi intelligenciát, azaz az EQ-t. Ahogy Kádár Annamária mondja: „A mese az érzelmi intelligencia fejlesztésének legfontosabb eszköze, olyan lelki táplálék, amely életre szóló nyomokat hagy a gyermekben.” (Kádár, 2012, old.: Hátoldali borító). A mesélés körülményei és hangulata adja meg a gyermek számára a biztonságos, nyugodt, csendes, valamint szeretetteljes légkört, mely segítségével „kikapcsolhat” és le tud zárni egy mozgalmas napot. A mesehallgatás során a gyermek nem csak a szülőre figyel, hanem belső képeket is készít fantáziája segítségével. Ezek a képek segítségül szolgálnak a gyermek számára abban, hogy fel tudja dolgozni a felgyülemlett feszültséget, a szorongást, a félelmet. „Adjuk hát meg neki a lehetőséget arra, hogy az égig érő fa csúcsára kis kanászként felkapaszkodhasson! Annak a gyermeknek, aki mesét hallgatva nő fel, varázspálcája a saját elméje lesz, és képzelete, érzelmi intelligenciája segíti majd a megpróbáltatások közepette.” (Kádár, 2012, old.: Hátoldali borító)

Boldizsár Ildikó szerint „a mesélés jótékony hatása abból áll, hogyha a mesélő és a mesehallgató egy időre legalább egymásra találhatnak”. (Boldizsár, 2004, old.: 19) Mindemelett a rendszeres felolvasás megszeretteti a gyermekekkel az irodalmat, a könyveket. A mesék és a mesélés élményekkel gazdagítja a gyermeket, evvel egyidejűleg az öröm, a boldogság és a biztonság is átjárja lelkét.

A mesehallgatás során gyarapszik a gyermek szókinccse, emellett elsajátítja az irodalmi nyelvet, mely eltér a hétköznapi beszédétől. A hallott mese által a saját képzelet alakításával fejlődik a gyermek olvasáshoz szükséges alapvető képessége is, hisz a hallgatás során a gyermek saját képzelete segítségével követi az eseményeket. (Dr. Szilágyiné Gálos, 2008) „A gyakori mesélések során a gyermekekbe spontán módon beépülnek a szituációtól független narratív szövegsémák, amelyek az eredményes iskolakezdés nélkülözhetetlen feltételei. (...) A mesehallgatás során tanulja meg a gyermek a folyamatos, összefüggő beszéd megértését, sajátítja el az elbeszélések megfogalmazásához szükséges nyelvi struktúrákat és relációkat.” (Nyitrai, 2009, old.: 20).

Az érzelmi biztonságot a gyermekek számára feldolgozható módon mesével tudunk közvetíteni. A gyermek a mesélések alkalmával teljesen egyé válik avval, követi cselekményeit, átadja magát neki, azonosul az általa kedvelt szereplővel. A mindennapi mesélés hozzájárul a gyermekben a nap folyamán felgyülemlett feszültségek feloldásához, és ahhoz, hogy félelmeit leküzdje. A mesékkel, az irodalmi alkotásokkal való megismerkedésnek jelentős szerepük van. A gyermeke a mesében találkozik először az emberi élet meghatározó eseményeivel, mint a születés, a szerelem és a halál, emellett az erkölcsi és esztétikai fogalmakkal is: jóság, gonoszság, szépség, rútság. A mesék segítségével a gyermek érzelmi világa kiteljesedik, képes lesz mások érzéseit megismerni és átélni, az őt körülvevő emberek örömét és fájdalmát megérteni. A mesehallgatás során megszerez minden olyan képességet, amelyre a későbbiekben nagy szüksége lesz.

A mesék a gyermekek számára segítségül szolgálnak abban, hogy szorongásaikat, félelmeiket leküzdjék, evvel párhuzamosan vágyaikat feldolgozását elősegítsék. A mesék megtanítja a gyermekeket arra, hogy hogyan fedezzék fel, hogyan találják meg helyüket az életben. (Bocsák, Benkő, & Hölgyesi, 1995) „A mesék képi világa és valóságábrázolása teljes mértékben megfelel a gyermeki gondolkodásmódnak, emiatt a mese tulajdonképpen a gyermek szemével nézett világ, és a mese minden, ami a gyermeki képzelőerőt megmozgatja.” (Kádár, 2012, old.: 43). A mesék azért olyan meggyőzőek a gyermekek számára, mert ugyanúgy építkeznek, mint a gyermek gondolkodása. (Bettelheim, 1985) Egyszerűnek és szélsőségesnek mutatják be a világot, pont úgy ahogyan a gyermek azt megéli, elképzeleli. Kíváncsiságát

nehezen lehet kielégíteni, viszont a mesék ebben is a gyermek segítségére vannak, hiszen a gyermeket olyan nyelvezeten szólítják meg, melyen ő maga is gondolkodik.

A gyermekek életében az élıszavas mese megtermeti annak a lehetıségét, hogy képzeletük segítségével saját maguk készítsenek hozzá olyan belsı képeket, amelyek segítik ıket a kılvilágról szerzett ismereteik, belsı szorongásaik, vágyaik és indulataik feldolgozásában. A belsı képek - melyekre mindenkinek szüksége van – gyermekkorban alakulnak ki a mesék és az olvasás hatására. A meseolvasás nagymértékben hozzájárul az úgynevezett „belsı mozi” fejlesztéséhez, alakításához. A gyermekek képzelete a meseélmények hatására épül, gazdagodik, miközben a gyermek ismerete bıvül.

A mese, mesélés által fejlesztıen hatnak az ismétlések. „Az ismétlés erısítı hatása.” (Vekerdy, 1996, old.: 141). A gyermek a már ismert mesében otthonosan mozog, hiszen tudja cselekményét, ezáltal nem érik váratlanul az események. Nem az a fontos, hogy mindig újabb és újabb mesét halljon, nem az a fontos, hogy váltogassuk a meséket, hanem az, hogy a gyermek teljesen át tudja magát adni az irodalmi alkotásnak. A mese képeiben való „megmerítkezés” annál jobban sikerül, minél jobban ismeri a mesét. Fontos emellett a szövegek ritmusa, dallamossága. Minél inkább jelen vannak ezek, annál erısebb a gyermekben a belsı képalkotási vágy. A gyermekek életében a hallott mese megtermeti annak a lehetıségét, hogy képzeletük segítségével saját maguk készítsenek hozzá olyan belsı képeket, amelyek segítik ıket a kılvilágról szerzett ismereteik, belsı szorongásaik, vágyaik és indulataik feldolgozásában. A belsı képek - melyekre mindenkinek szüksége van – gyermekkorban alakulnak ki a mesék és az olvasás hatására. A meseolvasás nagymértékben hozzájárul az úgynevezett „belsı mozi” fejlesztéséhez, alakításához. A gyermekek képzelete a meseélmények hatására épül, gazdagodik, miközben a gyermek ismerete bıvül. A mesemondással a gyermek kreativitása, fantáziája is fejlődik. A mesélés során a gyermek nincs ellátva előre gyártott képekkel, így a képzelıereje dolgozik.

„A mese nélkülözhetetlen a gyermek egészséges személyiség fejlődése szempontjából. Általa gazdagodik fantáziája, szókincse. A mese segíti, hogy hosszabban és kitartóan tudjon valamire figyelni, abban elmélyedni. Átéli az izgalmakat, azonban mindez nem jár valós, közvetlen veszéllyel a számára. Találkozik, azzal a helyzettel mely megmutatja számára: a problémás esetekben is van megoldás. Tehát a katarzist megélve eljut a megoldáshoz. Felkészíti a lelkét az élet megpróbáltatásaira. A félelmetes mesefigurák, illetve történetek csak átmenetileg nyugtalanítják a gyermeket, hiszen mellette vagyunk, és a történetben is bekövetkezik a feloldás. Idıvel pedig megtanulja kılönválasztani a valóságot a mesevilágtól.” (A mese hatása a gyermekek személyiségfejlődésére). Fontos, hogy a gyermeket már egészen kis

korában hozzászoktassuk a meséhez, a könyvekhez, hiszen ezeknek az élményeknek köszönhetően a gyermekekben kialakul az igény az olvasás iránt, és később olvasó, könyvszerető felnőttekké válnak.

A meseválasztás kérdései - mesekorszakok

Nem mindegy, hogy mit olvasunk a gyermekünknek. Bruno Bettelheim az mondja, „hogy egy gyermeknek egy adott életkorban melyik mese a legfontosabb, teljességgel attól függ, hogy éppen hol tart a lelki fejlődésében, hogy épp milyen problémák foglalkoztatják leginkább”. (Bettelheim, 1985, old.: 11) „A jó mesék nem életkorhoz kötöttek. Épp attól jók, hogy minden életkorban más-más jelentésük válik nyilvánvalóvá.” (Boldizsár, 2004, old.: 18). Mind a könyvek, mind pedig a mesék kiválasztása során figyelembe kell vennünk a gyermekek életkorát és fejlettségi szintjét, és a gyermek igényeit. Olyan műveket válasszunk felolvasás/mesélés céljából, amelyek felkeltik és fenntartják a gyermek érdeklődését és megmozgatják a képzeletét. Figyelembe kell venni azt is, hogy az olvasmány tartalmilag és terjedelmileg is megfelelő legyen a gyermek számára. A mesék megválasztásánál fontos, hogy a gyermekek életkori sajátossága mellett, figyelembe vegyünk a gyermekek érdeklődését és igényét. A szülők ismeri legjobban a gyermekét, tudja mi az, ami érdekli őt, milyen problémákkal, valamint félelmekkel küzd, melyek azok a kérdések, melyekre választ szeretne kapni, milyen szöveget ért meg és milyen könyv kelti fel érdeklődését.

A gyermek érdeklődése viszonylag hamar felébred a könyvek iránt. Ezt az időszakot ki kell használni az olvasóvá nevelés céljából. Természetesen a folyamat során a gyermekek életkorához, mentális fejlettségi szintjéhez és egyéni fejlődéséi ritmusához alkalmazkodva, a gyermek tudásvágyára építkezve kezdjük megismertetni és érdeklődését felkelteni az olvasás és a könyvek iránt.

Csecsemőkorban a legideálisabb könyvek a leporellók, különféle textúrájú könyvecskék, amelyeket kedvük szerint forgathatnak, esetleg rágcsálhatnak. Később, amikor már saját maga is a tárgyakért nyúl, képeskönyveket is adhatunk neki. Félévesen a gyermek már felfigyel a könyvekre, ismerkedik vele, forgatja, megtanulja kinyitni és becsukni. Ezek a könyvek többnyire szöveg nélküli képeskönyvek. Ebben az életkorban a gyermek érdeklődik a mondókák, rövid versek és ölbeli játékok iránt. Nagyban hozzájárulnak a ritmusérzék, a koncentráció, a beszédészlelés fejlődéséhez. Ekkor amire a gyermeknek nagy szüksége van, az a szülő közelsége, érintése és figyelme. Egy éves kortól „a globális beszédmegértés kialakulásával, a hároméves gyermek nyelvi tudatosságának kialakulásáig egyre összetettebb észlelést igénylő könyveket érdemes elővennünk (...)” (Béres, 2017) Ebben az időszakban

még a képeskönyvek, kevés szöveget tartalmazó egyszerű állatos, verses meséket olvassunk a gyermeknek. Elmesélhetjük napunk eseményeit, illetve a gyermekről alkotott meséket.

A gyermeket két-három éves korban a gyermekről és kisállatokról szóló történetek érdekli. Nem a tartalom, ami leköti, hanem a mese hangzása és a felnőttel való kapcsolattartása. Fontos, hogy ebben az életkorban ne olvassunk olyan meséket, amelyekben gonosz szereplők találhatók, de legyenek benne ismerős elemek. A gyermek szívesen hallgat olyan történeteket, melynek a középpontjában ő vagy egy hozzá hasonló gyermek szerepel, emellett szívesen hallgat olyanokat is, amelyek a napi eseményekről szólnak. Hároméves korára a gyermek megtudja mondani, melyik az a könyv, melyben kedvenc verse, meséje található. Ezen korszakban már olvashatunk a gyermeknek láncmeséket, kalandos állatmeséket, rövid történeteket. Akkor képes a mese a gyermek figyelmének fenntartására, ha váltakoznak benne a párbeszéd, a ritmikus ismétlések, szófordulatok. Nem képes arra, hogy a valóságot és a mesét elkülönítse egymástól, emellett még szókincse, sem teszi lehetővé azt, hogy hosszú és bonyolult cselekményű meséket hallgasson, ezért a varázsmesék ebben az életkorban még mellőzendőek. A négyévesek szívesen hallanak egyszerű szerkezetű láncmeséket, valamint rövidebb állat- és novellameséket. Ezeknek a meséknek a cselekménye egyszerű, a bennük szereplő állatok és emberek viselkedése, tulajdonsága emberi. Ha a gyermek többször is meghallgat egy adott mesét, tudni fogja, mi következik benne és kiszámíthatóvá válik számára, mivel elvárásai szerint alakul az esemény. A 4-5 éves kor hatalmas mérföldkő a gyermek életében a mesei érdeklődés szempontjából. Kialakul a mesetudat, a gyermek már el tudja különíteni a valóságot a mesei elemektől. Beleéli magát a mese cselekményébe, viszont a mese eseményét nem keveri össze a valósággal, azonosul a főszereplővel, de mégsem téveszti össze magát vele. Ebben az időszakban már olvashatunk gyermekünknek egyszerűbb tündérmeséket, hosszabb novella- és állatmeséket. A mesék már lehetnek összetettebbek, de megérthetőek. Öt-hét éves korban már következhetnek a terjedelmesebb, bonyolultabb tündérmesét, illetve a cselekménydúsabb novellamesék, hisz ekkor már bővebb a gyermek szókincse, tágabb ismeretanyaggal rendelkezik, ami lehetővé teszi az összetett cselekménysor megértését. (Kádár, 2012)

Bühler három mesekorszakot különít el a gyermekek életében. (Kádár, 2012) Az első a Paprikajancsi-kor, mely a 1-4 éves kor közötti időszakra tehető. Ekkor a gyermeket a saját eseményei foglalkoztatják. Igényli a személyes kontaktust a mese tárgyával, a bábbal és a játékkal. Ebben az időszakban a mondókák és dalok keltik fel a gyermek érdeklődését. A második korszak az igaz mesék kora (4-8 éves kor). Olyan mesék érdeklik a gyermeket, amelyek cselekményében változatos és fordulatos, a hősök jellemábrázolása egyszerű és egyértelmű, vagyis amelyek megfelelnek a gyermek életkori sajátosságainak. A harmadik

korszak a Robinson mesék kora, mely a gyermek 8-9 éves korától a kamaszkorig tart. Ebben az időszakban a gyermekek mese iránti érdeklődése csökken. Érdeklődése az egyszerű szerkezetű, izgalmas cselekmények felé irányul.

Alapelvek a mesélés idejére és módjára vonatkozóan

Ahogy a meseválasztás, úgy az sem minden, hogy mikor és hogyan mesélünk a gyermeknek. Meseolvasás során talán az első és legfontosabb szempont az, hogy időt szánjunk a gyermekre, ne érezze azt, hogy teher számunkra.

A gyermek számára biztonságot ad, ha rendszer van az életében, tehát tudja, hogy mikor mi történik, ezért nagy jelentősége van a meseolvasási rituálék kialakításának. Ha a gyermeknek van egy megszokott napirendje, tudni fogja, hogy mely események után mi következik, például: vacsora után jön a fürdés és fogmosás, ezután pedig az ágyba bújás és a mesehallgatás. A megszokott esti meséléseken kívül a nap bármely szakaszában, bármely élethelyzetben felolvashatunk gyermekünknek, de figyelniünk kell arra, hogy ezt hogyan tesszük. Napközbeni mesélések alkalmával az előadásmódunk legyen változatos. Ez a sokszínűség történhet a tempó, a hangszín és a ritmikus ismétlődő részek hangsúlyozásával is. Az esti meseolvasás alkalmával a hangunk legyen megnyugtató és csendes. Ezeknek a meséknek a lényege és feladata az, hogy a gyermek egész napi feszültségét, élénkségét feloldja ezáltal megnyugtassa és elaltassa a gyermeket. Az esti időszakokban ne válasszunk olyan mesét, melyek izgalmasok és fordulatokban gazdagok, mert a gyermeket ébren tartják. (Dr. Szilágyiné Gálos, 2008) Mesélés közben engedjük, hogy a gyermekkel valamilyen kontaktus alakuljon ki. Ölünkbe vehetjük, hozzábújhatunk, ezzel is segítve a meghitt és biztonságos légkör kialakítását. Engedjük, hogy a gyermek ráláthasson arcunkra, szemünkre, abból a célból, hogy átadhassuk neki, hogy az adott mese belőlünk felnőttekből is milyen érzéseket vált ki.

Kiemelkedően fontos, hogy a mesélő eggyé váljon a mesével, átadja magát annak. „Ha egy szülő megfelelő szellemben mesél a gyermekének – azaz ha átéli mindazokat az érzéseket, amelyeket a visszaemlékezést ébreszt benne, mit jelentett a mese egykor az ő számára, mind pedig azokat amelyeket jelenleg kelt benne, és érzékenyen megfigyeli, milyen úton-módon hámozza ki a gyermek is a neki szóló üzeneteket a meséből- akkor a mesehallgató gyermek úgy érzi, megértik leggyöngébb vágyódásait, leghevesebb kívánságait, legsúlyosabb szorongásait és kínlóadásait éppúgy, mint a legnagyobb reményeit.” (Bettelheim, 1985, old.: 100) Semmiképp sem szabad olvasni, ha a szülő nem tud átszellemülni, nincs ideje rá. Ekkor a gyermek számára a mese élvezhetetlenné, érthetlenné válik, nem tudja az eseményeket igénye szerint átélni. A

gyermek számára akkor tanulságos és élvezhető a mese, ha a mesélő teljesen azonosul avval. Ha a szülő nincs ráhangolódva gyermekére, illetve a mesemondásra, képes olyan könyvet, olyan mesét kiválasztani, amely nem felel meg gyermek igényének.

Ha a gyermek tízszer kér egy mesét, azt tízszer olvassuk el neki, hiszen okkal szeretné újra és újra hallani. Nem szükséges a gyermeknek mindig újabb és újabb mesét olvasni. Ha a gyermek kéri a már elolvasott mesét, mondjuk el nyugodtan újra. Evvel lehetőséget adunk, hogy többször meghallgassa és átélje újra az eseményeket, illetve a feszültségteremtés és feloldás örömét.

Bruno Bettelheim (1985) művében olvasható, hogy a mesék jelentését soha, semmilyen körülmények között nem szabad elmagyarázni a gyermeknek. (Bettelheim, 1985) Nincs is szükség arra, hogy a mesével kapcsolatban bármit is magyarázzunk, hiszen a mesék eseményeiről, szereplőiről a gyermek belső képeket készít, levetíti maga előtt az elképzelt jelenetet. Ha magyarázni kezdjük, hogy mi miért történt, a mesehallgatás lényege és értéke elveszik.

Meseolvasás előtt mindenig át kellene olvasni a mesét, mert gyakran találkozhatunk olyan fordulatokkal, eseményekkel, melyeket a gyermek rosszul értelmezhet, számára ijesztőek lehetnek. Ha mégis úgy járnánk, hogy nem olvastuk el előre a mesét, és ilyen fordulatokkal találjuk szembe magunkat, semmiképp sem tehetjük meg azt, hogy abbahagyjuk a mesélést. „Azt a hibát azonban nem szabad elkövetni, hogy félbehagyjuk a mesét, amint valamilyen borzalomba ütközünk. Ha bevittük oda a gyereket, hozzuk is ki onnan, és ne úgy, hogy becsukjuk a könyvet és jó éjszakát kívánunk neki, vagy egy másik mesét emelünk le a polcról. Nem szabad őket félelemben hagyni, és a mesék nem is tesznek ilyet! Minden esetben kézen fogják a mese hallgatóját, és kivezetik a bajból.” (Boldizsár, 2012, old.: 325).

Nem elhanyagolható az sem, hogy a mese értékét csökkenteni tudjuk, ha nem fejből mondjuk, hanem felolvassuk a mesét. A könyv nélküli mesélés alkalmával a gyermek és a szülő között sokkal intimebb, kontaktusokban gazdag meseélmények alakulhatnak ki.

Az óvoda szerepe az olvasóvá nevelésben

A gyermekek életében az irodalmi alkotásoknak és az olvasásélményeknek kiemelkedően fontos szerepük van az olvasóvá nevelésben. Ebben a folyamatban a családnak lenne a legnagyobb szerepe. Sajnos sok olyan gyermek van, akinek az otthoni mesélések, meseélmények kimaradnak az életükből. Ezeknek a gyermekeknek csak az óvodában van lehetőségük megismerkedni a gyermekirodalommal. Az óvodáskor a mesék kora, mely időszak

alatt az óvodapedagógusok segítségével megteremtődnek az olvasóvá válás feltételei. Vass Dorottea az alábbiak szerint vélekedik az óvodai irodalmi élményekről: „ha az óvodában a mese és a gyerek között szoros kötődés alakul ki, a gyerekek sokkal könnyebben fognak később az olvasástanulás adta nehézségekkel megküzdni, amely által rá tudnak érezni az olvasás nyújtotta élményekre, így pedig az érzelmi intelligenciájuk is fejlettebb lesz.” (Vass, 2016, old.: 15)

Minden olyan gyermek, aki otthon nem találkozik a mesékkel, az óvodában biztosan fog. Az ő olvasóvá válásukban jelentős szerepük van az óvodapedagógusoknak. Azoknak a gyermekeknek, akik rendszeres mesehallgatók, az óvoda csak kiegészíti az otthonról hozott könyvekhez kapcsolódó attitűdjének alakulását, és lehetőséget teremt arra, hogy különféle irodalmi alkotásokat, különféle műfajokat ismerjenek meg.

Az óvodapedagógusoknak a feladata megismerteti a gyermekeket a különféle irodalmi alkotásokkal. Az irodalmi anyag megválasztása során a pedagógusnak figyelembe kell vennie, hogy azok „megfelelnek-e a gyermek elvárásainak, életkori jellemzőinek, az irodalmi élményt létrehozó eszközrendszernek, vagyis a gyermeki szókincsnek, átélt élményeinek, az általa kedvelt műfajoknak, az ebben a korban megkívánt szerkezeti és elbeszéléstechnikai sajátosságoknak”. (Dr. Dankó, 2004, old.: 87) Ez csak akkor tud tökéletesen megvalósulni, ha az óvónő ismeri a csoportjába járó gyermekeket.

Ha egy olyan gyermek lép óvodában, akit nem érdekelnek a könyvek, akinek nem megszokott a meseélmény, a könyvekből való ismeretszerzés, egy olyan felnőttre, jelen esetben óvodapedagógusra van szüksége, aki szereti az irodalmat. Ő lesz a közvetítő a gyermek és a könyvek között abból a célból, hogy a gyermek megszeresse azokat, közel kerüljön hozzájuk. Az óvodapedagógusnak először is meg kell ismertetnie a gyermeket a könyvekkel, az azokkal való bánásmódot. Szükség van arra, hogy az óvodapedagógus kialakítson egy olyan bensőséges, nyitott, odafigyelő hangulatot, melyben előadasmódjával, személyiségével és tudatos felkészültetésével motiválja a gyermeket az irodalmi élmények, mese és vers befogadására.

Az olvasás hiánya, avagy a médiaeszközhasználat

Korunk egyik legnagyobb problémája, hogy a média- és digitális eszközök használata már 3-6 éves korosztály köreiben is mindennapos. A szülők számára a nap végén sokkal egyszerűbb, ha gyermeküket beültetik a tv, tablet, telefon elé és nem kell mesét olvasni, hanem a felnőtt végezheti a maga dolgát. Ez a gondolkodásmód mondhatni a legtöbb családban jelen

van. A gyermeknek szüksége van a szülővel töltött időre, a meseolvasásra, a könyves élményekre.

A médiaeszközök (tv, telefon, táblagép) révén a gyermekek készen kapják a képeket, ezáltal ellustul, vagy teljesen kikapcsol a belső képalkotásuk. A gyermekek az olvasás helyett a médiaeszközökön kapott kész képek hatására nem lesznek képesek saját kis belső világuk felépítésére, mert képzeletükben a már készen megkapott képkockák foglalnak helyet. A médiaeszközökön megtekintett mesefilmektől a gyermek nem tud elszakadni, hiszen képei folyamatosan változnak, vibrálnak, éppen ezért az eseményeket fel sem tudja dolgozni. Ezek nagy mértékben hozzájárul a fantázia működésének meggátolásához, leszűkíti azt. Sok esetben elmondható, hogy a gyermekek olyan tartalmakat tekintenek meg a digitális eszközökön, amelyek korlátozás és válogatás nélkül a rendelkezésükre állnak.

Sajnos a tapasztalat azt mutatja, hogy azok a gyermekek, akiknek nem olvasnak otthon, médiaeszközök használatával töltik idejüket, ezzel háttérbe szorítják a meséket, a könyveket, a könyvekből való ismeretszerzést, az irodalom megszerettetését, mindezek által az olvasóvá nevelést is, mely a gyermekekre a későbbiekben kihatással lesz. A nem olvasó gyermekek mögött, nem olvasó szülők állnak. Vekerdy Tamás (1996) azt mondja, hogy „Azok a gyermekek, akik mindennap hallanak mesét, az iskolába lépés idejére egy-másfél évvel előzhetik meg anyanyelvi fejlettségben azokat, akiknek ez nem jutott osztályrészül.” (Vekerdy, 1996, old.: 148)

Az empirikus kutatás

A város bemutatása

Tiszafüred város, Jász-Nagykun-Szolnok megyében, a Tisza-tó mellett, az Észak-alföldi régió szívében, Szolnoktól északkeletre található. Igen keresett idegenforgalmi terület, az elmúlt néhány évben rengeteg fejlesztés valósult meg, melynek köszönhetően nagyon sok fiatal telepedett le a városban. Népessége jelenleg 11.253 fő¹.

Tiszafüreden található két középiskola, melyből az egyik a megye legjobb gimnáziumai között foglal helyet. A város lehetőséget biztosít az emberek kulturális igényének kielégítésére is a Fekete László Általános Művelődési Központ zeneiskolája, a Művelődési Ház és a városi könyvtár megléte által.

A településen három óvoda is található, melyből kettő a központban helyezkedik el. Kettő óvoda egyházi (református, katolikus), míg egy önkormányzati fenntartású.

A Háromkirályok óvoda

Elöljáróban szeretném ismertetni a kutatás körülményeit. Ezen belül is először indokolni szeretném, miért a Háromkirályok óvodára esett a választásom. A kutatás tervezésekor az eredeti elképzelésem az volt, hogy a vizsgálatot három óvodai intézmény bevonásával folytatom le, azonban a másik két óvoda kapcsán nehézségekbe ütköztem. Mindhárom intézmény óvodavezetőjével felvettem a kapcsolatot, és engedélyüket kértem ahhoz, hogy a szülők, a gyermekek és a dolgozók körében kutatást végezhessek. Az egyik óvodában a szülők, a másik óvodában pedig az intézményvezető nem mutatott hajlandóságot a munkám sikerességéhez való hozzájáruláshoz. Így ez az oka annak, hogy kizárólag a Háromkirályok óvodában végeztem el a felmérésemet, és erre az intézményre vonatkozóan próbáltam a lehető legtöbbet kihozni és a legrelevánsabb eredményeket feltárni a munkám során.

Az óvoda épülete, mely 1965-ben nyitotta meg kapuit mint 1. számú Napközi Otthonos Óvoda, a város központjában áll. 2011 óta egyházi fenntartású intézmény.

Az intézményben jelenleg aktívan kilenc óvodapedagógus és egy fő pedagógiai asszisztens dolgozik. Öt, részben osztott és osztatlan csoporttal működik, 102 fős létszámmal, melyből 52 fő lány, 50 fő fiú. Az életkori bontás az alábbiak szerint alakul (1. táblázat)

¹ <https://stat.dbhir.com/telepules/Tisza%C3%BCred>

1. táblázat

A gyermekek életkorának aránya

Életkor	Százalék
3 év alatti	2,9%
3-4 éves	35,3%
4-5 éves	30,4%
5-6 éves	26,5%
6-7 éves	4,9%

Az óvodában az SNI-s gyermekek százalékos aránya 6,9 százalék. Hátrányos helyzetű gyermek 10,8 százalék, halmozottan hátrányos családból pedig a gyermekek 5,9 százaléka származik. Támogatásukról az intézmény folyamatosan gondoskodik. A csoportszobák, annak felszerelése teljes mértékben kiszolgálják a gyermekek szükségleteit és kényelmét, az óvodapedagógusok számára pedig biztosítja a megfelelő munkavégzéshez szükséges feltételeket. Az intézménybe járó gyermekek főképpen tiszafürediek, de minden csoportban található a környék településéről származó gyermek is. Az óvoda próbálja teljesíteni az elvárásokat, ezért a gyermekek számára különféle szolgáltatásokat nyújt: angol tanítás, néptánc oktatás, katolikus és református hittan, zeneóvoda, gyógypedagógiai fejlesztés, tehetséggondozás, logopédia.

A vizsgálat módszerei

Kutatásomban minden olyan módszert és eszközt megpróbáltam bevonni, mely hozzájárul a felmérés eredményességéhez. Kvantitatív, valamint kvalitatív eljárást is alkalmaztam.

A szülők számára a felmérést kérdőíves formában készítettem el. Ugyan a téma a 3-6 éves korosztályt vizsgálja, a szülők segítségére volt szükség a válaszadás során, hiszen egy óvodás gyermek az általam megkérdezettekre nem tudna releváns válasszal szolgálni. Tehát, arra kértem a gyermekek szüleit, a legnagyobb őszinteséggel töltsék ki a kérdőívet. Figyelembe véve a környezettudatosságot és azt, hogy ebben a modern világban sok időt töltenek az emberek az online felületeken, a kérdéssort az óvoda zárt facebook-csoportjában osztottam meg a szülőkkel. Azon szülők számára, akik nem rendelkeznek az említett közösségi felületen profillal, lehetőséget biztosítottam a papír alapú válaszadásra. Emellett az óvodapedagógusok

a csoportjukba járó gyermekek szülei figyelmét felhívták a kérdőíves kutatás fontosságára, kérték őket az adatlap kitöltésére.

A vizsgálat anonim módon történt, viszont volt alternatíva a személyes adatok megadására is, abban az esetben, ha valaki vállalta azt, hogy saját és gyermeke nevének megadásával, hozzájárul, hogy gyermeke részt vegyen a vizsgálatban, ezáltal számomra beazonosítható legyen megadott válasza. Aki ezt vállalta, annak egy papír alapú beleegyező nyilatkozatot is ki kellett töltenie.

Szükségét éreztem annak, hogy az óvodapedagógusokat is megkérjem arra, osszák meg észrevételeiket, illetve az évek alatt szerzett tapasztalatikat a témával kapcsolatban. Így a pedagógusokkal szóbeli interjút készítettem, hisz ez egy jobb módszer arra, hogy a pedagógusok kifejezzék, megmagyarázzák vagy éppen érveljenek véleményük mellett, ezáltal több és tartalmasabb információt szolgáltassanak számomra.

A felmérés végére a célcsoporttal, azaz gyermekekkel való interjúkészítést hagytam. Ebben a vizsgálatban azok a gyermekek vettek részt, akinek a szülei beleegyezését adták ahhoz, hogy gyermekükkel játékos formában elbeszélgethessek a témával kapcsolatban. Úgy éreztem teljesnek a dolgozatot, ha a gyermekeket is bevonom a kutatásba, hiszen elképzelhető, hogy a szülők a jobb színben való feltűnés reményében, a válaszadás során nem feltétlenül voltak őszinték, illetve igyekeztek a pozitív megítélésükre terelni a hangsúlyt. Éppen ezért kulcsfontosságúnak véltem, hogy a gyermekek nézetét is meghallgassam, mennyire tér el a szülők által megadott válaszoktól.

Hipotézisek

Feltételezésem szerint a szülők többsége fontosnak tartja az olvasást, a meseélményeket, az irodalom megszerettetését a gyermekével, ezáltal az olvasóvá nevelést.

A dolgozat bizonyítani kívánja, hogy a szülők iskolai végzettsége, munkájuk jellege, valamint szociális háttere befolyásolja az meseolvasás gyakoriságát.

Feltételezésem szerint a szülők többsége napi rendszerességgel mesél gyermekének, naponta legalább 30-60 percet töltve meséléssel.

Feltételezésem szerint a médiaeszközök használata nem váltja fel a könyvből való mesélést.

A kérdőíves kutatás eredményei

Demográfiai jellemzők

A választ adó szülők száma 70 fő. A kitöltők 92,9 százaléka nő, míg a férfiak a kitöltők csupán 7,1 százalékát alkotják. Ez valószínűleg annak köszönhető, hogy javarészt az édesanyákhoz áll közelebb a téma, illetve az óvoda közösségi csoportját ők látogatják nagyobb gyakorisággal.

A kitöltők legnagyobb része, azaz 72,9 százalék városban, míg 27,1 százalék a környező falvakban, kistelepülésekben él, onnan hordja gyermekét napi rendszerességgel az intézménybe.

„A családban betöltött szerepe” kérdésnél 91,4 százalék az édesanya, 7,1 százalék az édesapa és 1,4 százalék a nevelőszülő megjelölés érkezett vissza.

A kitöltő szülők életkora 26 és 50 éves kor közé határolható be. 50 év fölötti szülő csak egyetlenegy fő volt. A válaszadók többsége 31 és 40 éves korosztályhoz sorolható a megadott válaszok alapján, az ő arányuk 68,6 százalék. Számomra meglepő volt, hogy nem volt olyan megkérdezett, aki a 25 év alatti korcsoportba tartozna.

A szülők életkorát intervallumokban adtam meg, amit a 2. táblázat mutat meg.

2. táblázat:

A kérdőívet kitöltő szülők életkori adatai

20 év alatt	0,0%
21 - 25 éves	0,0%
26 - 30 éves	10,0%
31 - 35 éves	34,3%
36 - 40 éves	34,3%
41 - 45 éves	14,3%
45 - 50 éves	5,7%
50 év fölött	1,4%
	100,0%

A válaszadók között legnagyobb arányban (44,4%) a főiskolai végzettségű szülők vannak, ezután következnek azok, akinek szakképesítéssel egyidejűleg megszerzett érettségijük van (20%), majd azok, akik szakmunkásképzőt, szakiskolát végeztek (11,4%). Egyforma arányban vannak azok, akik gimnáziumi érettségivel, valamint valamilyen felsőfokú szakképesítéssel rendelkeznek, az ő százalékos arányuk 10-10 százalék. Kevesebb, mint nyolc

osztállyal a válaszadók 4,3 százaléka rendelkezik, mely három főt jelent. A kitöltő szülők iskolai végzettsége százalékos formában a 3. ábrán összesített adatok szerint alakul.

3. táblázat

A szülők iskolai végzettsége

Kevesebb, mint 8 osztály	4,3%
Általános iskola 8 osztály	0,0%
Szakt munkásképző, szakiskola	11,4%
Érettségi szakképesítéssel (szakközépiskola, technikum)	20,0%
Gimnáziumi érettségi	10,0%
Felsőfokú szakképesítés	10,0%
Főiskola/Egyetem	44,3%
	100,0%

A 4. ábrán szereplő eredmények jól szemléltetik, hogy a kitöltők között sem tanuló, sem pedig nyugdíjas nem volt. Összesen két fő munkanélküli van a 70 kitöltő között, amely azt gondolom, egy nagyon jó arány. Ahogy a táblázat is mutatja, a legtöbben szellemi munkát végeznek (58,6%), emellett 17 fő jelenleg inaktív édesanya van.

4. táblázat

A szülők foglalkozása

Szellemi munkát végez	58,6%
Fizikai munkát végez	14,3%
Inaktív (gyes, gyed, háztartásbeli)	24,3%
Munkanélküli	2,9%
Tanuló	0,0%
Nyugdíjas	0,0%
	100,0%

A következő kérdés a családok anyagi helyzetére vonatkozott. Az összegek megadásánál figyelembe vettem az óvodába járó gyermekek életkörülményit, és ez alapján alakítottam azokat. Ennél a kérdésnél sem tagadta meg senki a válaszadást, minden kitöltő felvállalta a család bevételeit. A kitöltők családjainak egy főre jutó havi jövedelme legnagyobb százalékban (40%) 100-150 ezer forint, ezután 30 százalék azoknak az aránya, akiknek 150-200 ezer forint között van. Emellett megfigyelhető az is, hogy vannak olyan családok, akikről elmondható, hogy nagyon jó anyagi körülmények között élnek, ugyanis 11,4 százaléknál 250-300 ezer forint, 4,3 százaléknál ez az összeg 300 ezer forintnál magasabb. Elkésérítőnek tartom viszont azt, hogy vannak olyan családok, akiknek egy főre jutó jövedelme kevesebb, mint 100

ezer forint. Úgy vélem, akik ezt a kategóriát jelölték meg vagy egyedül nevelik gyermeküket, vagy saját maguk és párjuk is alacsony keresettel rendelkeznek.

5. ábra

Családok egy főre jutó havi jövedelme

Kevesebb, mint 100.000 Ft	8,6%
100.000 – 150.000 forint között	40,0%
150.000 - 200.000 forint között	30,0%
200.000 - 250.000 forint között	5,7%
250.000 - 300.000 forint között	11,4%
300.000 forint fölött	4,3%
	100%

Eredmények

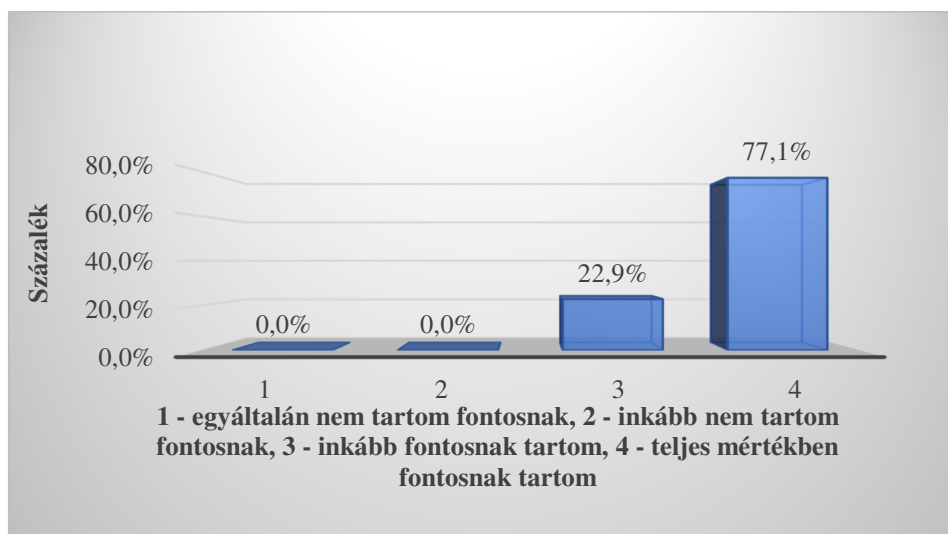
A mese- és a könyvélmények fontossága

Ebben a kérdéskörben az első két kérdés arra vonatkozott, hogy mennyire tartják fontosnak, hogy napi rendszerességgel meséljenek gyermeküknek, illetve, hogy mennyire tartják fontosnak a közös olvasást, mesélést, könyvekből való ismeretszerzést.

A válaszadásnál egy négyfokú lineáris skálán kellett a szülőknek megadni visszajelzésüket. Ez esetben az egyes szám jelentése egyáltalán nem tartja fontosnak, a négyes szám jelentése pedig a teljes mértékben fontosnak tartja volt. Ahogy 1.-2. diagramokon is látható, a szülők fontosnak tartják, hogy gyermeküknek napi rendszerességgel meséljenek, valamint, hogy gyermekük érdeklődjön a közös meseélmények iránt. Nem volt olyan válasz, amely a nem fontos kategóriákra érkezett volna.

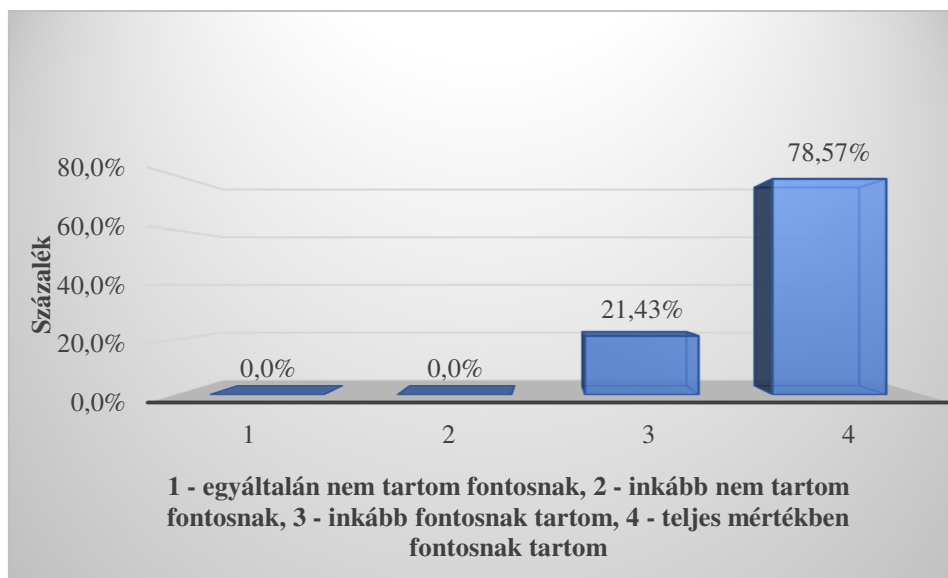
1. diagram

A napi rendszerességű olvasás fontossága

2. diagram

A közös olvasás/mesélés fontossága

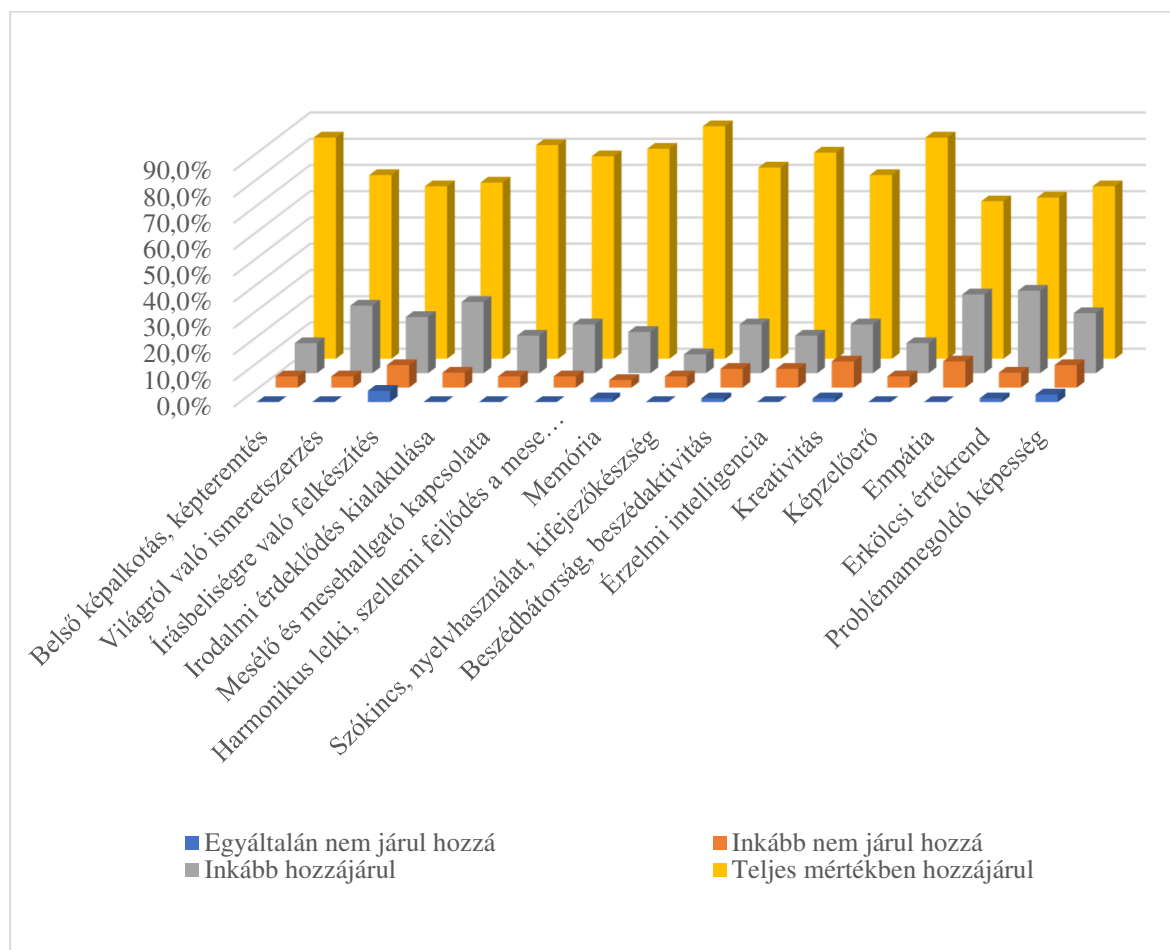
A következő két kérdés válaszait összevontam. A 10. kérdés során arra kerestem a választ, hogy a szülők miért tartják fontosnak a gyermekük olvasóvá nevelését, a 11. kérdés pedig arról szólt, hogy az általam felsorolt területek fejlődéséhez mennyire járul hozzá a szülők véleménye szerint a közös meseélmény, ebbe beleértve a közös könyvnézegetést és olvasást. A megadott válaszok összevonását azért éreztem szükségesnek, mert a szülők a 10. kérdésre adott válaszaik alapján, ugyanazon területek fejlődése miatt tartják fontosnak az olvasóvá nevelést, mint amelyeket én a 11. kérdésnél említettem. A 10. kérdésnél volt olyan szülő, aki csak annyit adott válaszul, hogy a következő kérdésnél, jól látható, hogy miért tartja fontosnak, hogy

gyermekéből olvasó váljon. Emellett voltak, akik azt írták, azért tartják fontosnak az olvasóvá nevelést, hogy a későbbiek során gyermekükből olvasó, könyvszerető ember váljon, mert hozzásegíti őket a boldog, sikeres és kiegyensúlyozott élethez.

A 3. diagram megmutatja, hogy a szülők megítélése szerint a felsorolt területek fejlődéséhez milyen mértékben járulnak hozzá a könyvvel és mesével kapcsolatos élmények. Megfigyelhető, hogy elenyésző volt azoknak a száma, akik szerint ezek az élmények nem járulnak hozzá az említett területeken való fejlődéséhez. Az írásbeliségre való felkészítést 4,3 százalék, a memóriát, a beszédbátorságot és beszédaktivitást, a kreativitást, az erkölcsi értékrend alakulását 1,4 százalék, a problémamegoldó képességet 2,9 százalék jelölte, hogy ezen területek fejlődéséhez, egyáltalán nem járul hozzá a könyvekkel, mesékkel kapcsolatos élmény. Az inkább nem járul hozzá lehetőséget a válaszadók 4,3 százaléka jelölte az alábbiaknál: belső képalkotás, képteremtés, világról való ismertszerzés, mesélő és mesehallgató kapcsolata, harmonikus szellemi és lelki fejlődés, a szókincs és nyelvhasználat, a képzelőerő. Emellett 10 százalék szerint inkább nem járul hozzá a mesélés, a könyvekből való ismeretszerzés a kreativitás és az empátia fejlődéséhez. 5,7 százalék szerint nem fejleszti az irodalmi érdeklődés alakulását és az erkölcsi értékrend kialakulását a mese és a könyv. A válaszadók 8,6 százaléka szerint a problémamegoldó képesség, 7,1 százaléka alapján pedig a beszédbátorság, beszédaktivitás és az érzelmi intelligencia inkább nem fejleszthető a mesék és a könyvek révén.

3. diagram

A meseolvasás és a könyvekkel kapcsolatos élmények fejlesztő hatása

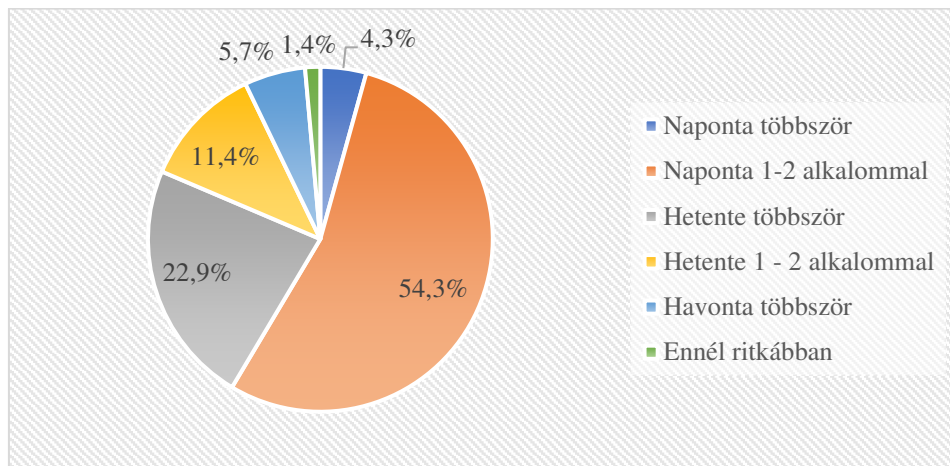

Olvasási szokások vizsgálata

Meseolvasás gyakoriságára vonatkozóan is tettem fel kérdést, miszerint „Ön milyen gyakran mesél gyermekének?”. A válaszlehetőségek az alábbiak voltak: naponta többször, naponta egy-két alkalommal, hetente többször, hetente egy-két alkalommal, havonta többször, ennél ritkábban, valamint egyáltalán nem mesélek. A válaszok alapján a szülők 58,6 százaléka napi rendszerességgel mesél gyermekének, melyből 54,3 százalék napi egy-két, 4,3 százalék pedig naponta több alkalommal. A válaszadók 22,9 százaléka hetente többször, 11,4 százaléka hetente egy-két alkalommal, de nem minden nap mesél. 5,7 százalékos visszajelzést eredményezett a havonta többszöri meseolvasás, valamint egy fő jelölte meg azt, hogy az említett alkalmaknál ritkábban mond mesét gyermekének. Örültem annak, hogy nem volt olyan válaszadó, aki egyáltalán ne mesélne gyermekének.

4. diagram

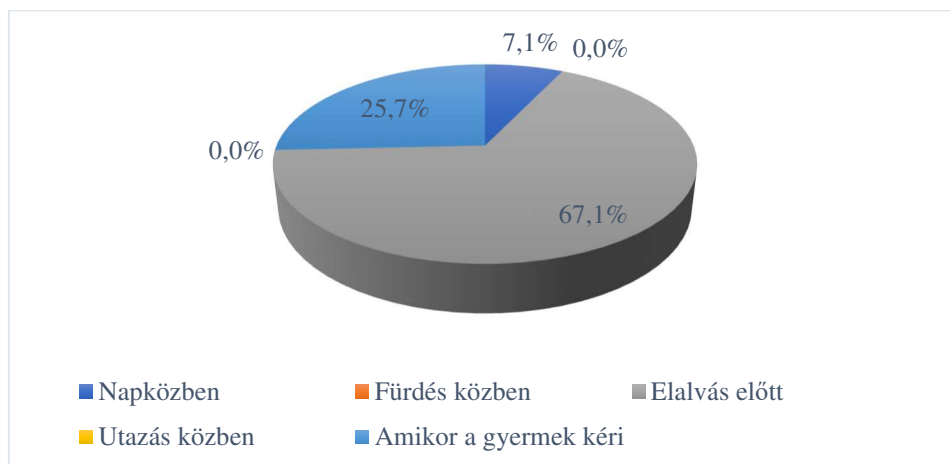
A meseolvasás gyakorisága

A következő kérdéssel arra kerestem a választ, hogy a szülők mikor mesélnek gyermeküknek. A 5. diagram bemutatja, hogy a megkérdezettek 67,1 százaléka az elalvás előtti meseolvasást jelölte be, ami valószínű, hogy az esti mesék hallgatásának időpontja, hiszen feltételezhető, hogy a szülőknek ezekben az órákban van több ideje a gyermekére. A kitöltők 25,7 százaléka akkor olvas mesét, amikor a gyermek kéri, feltehetően ők nem olvasnának, ha a gyermek nem kérné. Valószínűsíthető, hogy akik a napközbeni meseolvasást jelölték válaszként, amely százalékos arányban 7,1 százalék, azok csak hétvégénként olvasnak gyermeküknek. A fürdés és az utazás közbeni meseolvasás egyáltalán nem jöhet szóba a válaszok alapján, hiszen ezeket a lehetőségeket senki nem jelölte be.

5. diagram

Mikor mesélnek a szülők?

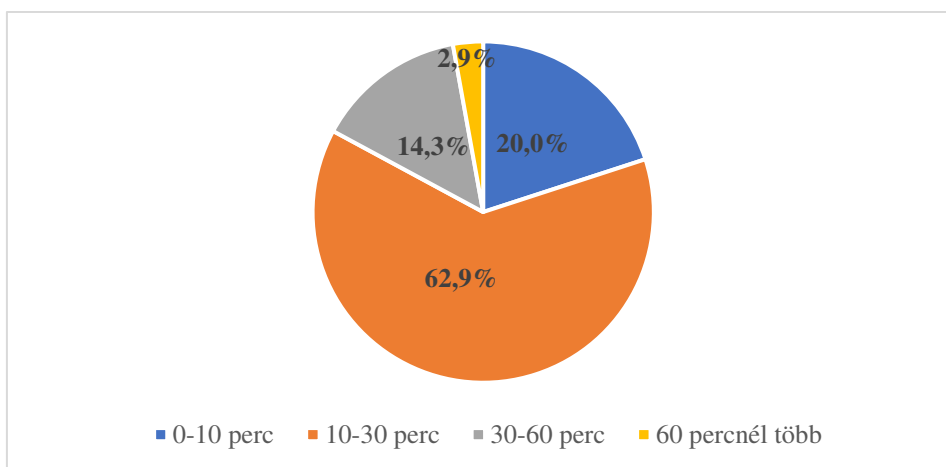

Kíváncsi voltam arra, hogy a szülők mennyi időt töltenek egy átlagos napon meséléssel. Ennél a kérdésnél nem adtam meg kategóriát, viszont arra kértem a szülőket, hogy percben

kifejezve adják meg az időt, amit meseolvasásra fordítanak. Rengeteg különböző időtartam érkezett válaszként, ezeket négy csoportba foglaltam össze, amit a hatodik diagram szemléltet. A válaszadók többsége (62,9%) a 10-30 percet olvasó szülők kategóriájába sorolható be. Meglepő módon voltak olyanok, akik 30-60 percet, akár 60 percnél is többet töltenek meséléssel. Azt gondolom, ezekbe az időtartamokba nem csak egy mesélési időpont tartozik bele, hanem napi több is. Tehát ezek a szülők nem egy, hanem több mesét olvasnak el egy adott napon.

6. diagram

A mesélések időtartama

„Melyik az a könyv, amelyet jelenleg olvas gyermekének? (Amennyiben most nem olvas, a legutóbb olvasott könyv címét adja meg.)” című kérdésre vártam leginkább a válaszokat. Senki nem hagyta megválaszolatlanul a kérdést, ami nagyon meglepett. Volt, aki több könyv címét is megemlítette, volt, aki szerzőkkel is társította ezeket. Néhány visszajelzésnél meglepődtem, ugyanis voltak olyan szülők, akik nem olvasták el a kérdést alaposan, vagy nem értették meg azt, hiszen előfordult, hogy nem cím szerint nevezték meg a könyveket, például azt írták: mondókáskönyv, verseskönyv, angol könyv, most nincs ilyen, mindig ő választ mesét, állatokról szóló, vegyes meséket tartalmaz, tündéres mesék. Ezeket a válaszokat ebben az esetben figyelmen kívül hagytam. A rengeteg válasz közül, a leggyakrabban megemlített könyveket a 6. táblázatban rögzítettem, mely alapján a Bogyó és Babóca áll az első helyen, ezután pedig a népmesék, melynek nagyon örültem.

6. ábra

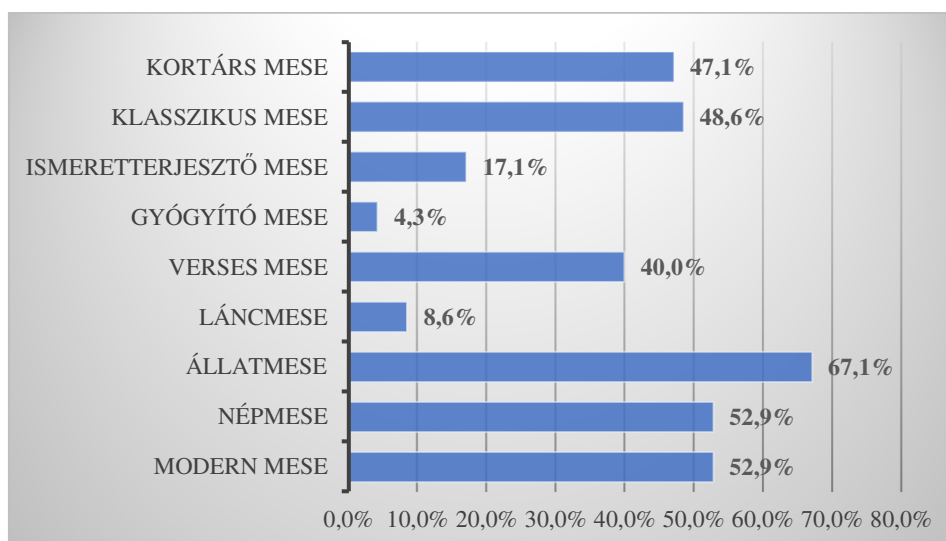
A leggyakrabban említett jelenleg olvasott könyvek

	Cím	Említés	A megkérdezettek %-os válasza
1.	Bogyó és Babóca	28	45,9%
2.	Magyar népmesék	27	44,3%
3.	Disney	25	41,0%
4.	Grimm	16	26,2%
5.	Boribon	11	18,0%
6.	Andersen könyvei	8	13,1%
7.	Micimackó	5	8,2%
8.	Vuk	5	8,2%

Kíváncsi voltam arra is, hogy a szülők milyen témájú könyveket olvasnak szívesen gyermekeiknek. A 7. diagramon látható adatok szerint 67,1 százalék jelölte be az állatmesét, ez a leggyakrabban olvasott mesetípus. Ezt követi a nép- és a modern mese egyenlő százalékokkal, ezután pedig a klasszikus, kortárs és verses mese következik. A szülők 8,6 százaléka jelölte meg a láncmesét, 4,3 százalék pedig a verses mesét. Ami kikövetkeztethető a válaszadásokból, az az, hogy a szülők többsége (80%) igyekszik minél több mesetípust felvenni a repertoárba a mindennapi mesélések során.

7. diagram

A leggyakrabban olvasott mesetípusok

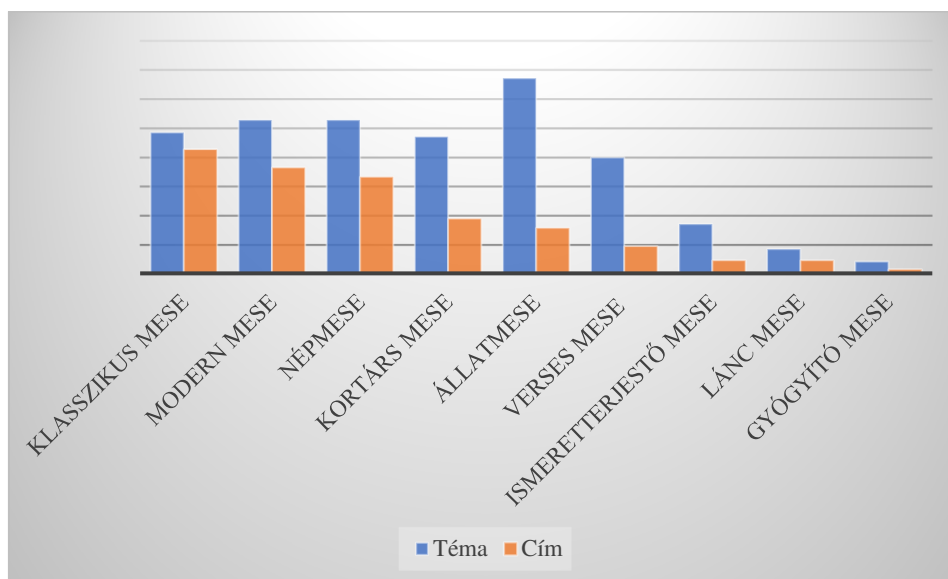

Kértem a szülőket, hogy a fent említett mesetípusokra példákkal is szolgáljanak. Ezeket a válaszokat összesítve azt gondolom, hogy az előző kérdés során sok esetben összetévesztették az állatmeséket a népmesékkal, hiszen a megadott válaszokat vizsgálva a szülők 15,9 százaléka

említette az állatmeséket, ellenben az előző kérdésnél a 67,1 százalékos megjelöléssel. A kiértékelés során, rájöttem arra, hogy abszolút nincsenek összhangban a válaszok az előző kérdésnél és a példaadásnál, melyet a 8. diagram nagyon jól bemutat. Mindezekről függetlenül, a leggyakrabban említésre kerülő könyveket kategorizálva gondolattérképen foglaltam össze (lásd 1. kép).

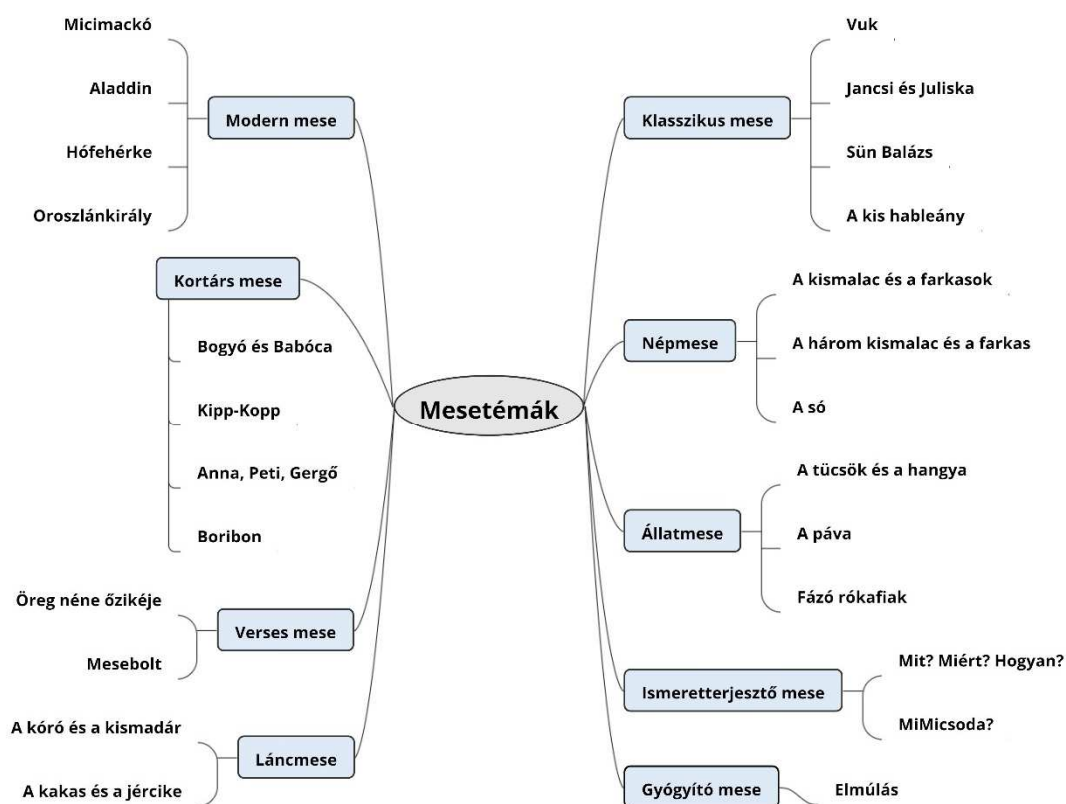
8. diagram

A megadott témák és címek alapján behatárolt témák összehasonlítása

1. kép

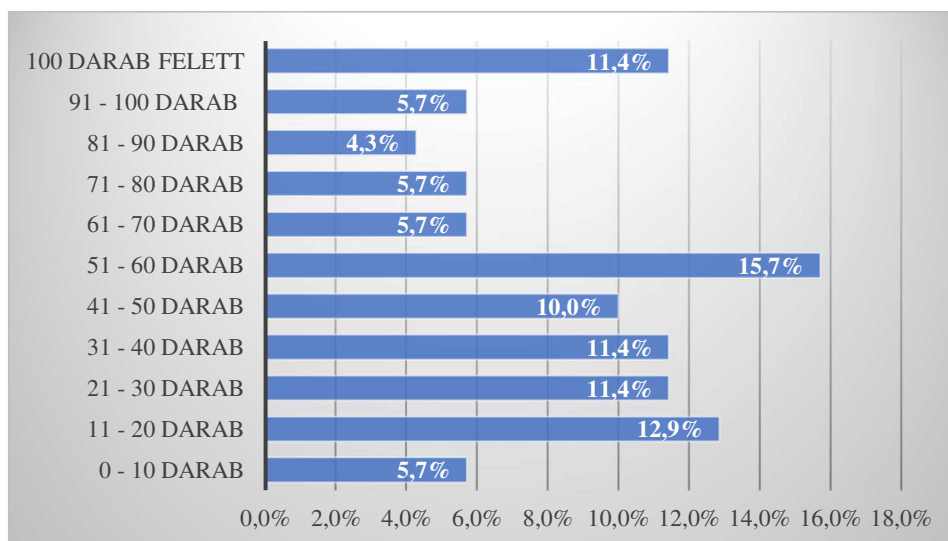
Gondolattérkép a leggyakrabban említett mesékről

Az otthon megtalálható mesekönyvek számra vonatkozó válaszlehetőségeket tízes lépcsőfokokként adtam meg. Amint a 9. diagramon is megmutatkozik, a legtöbb családban 51-60 darabra tehető a mesekönyvek száma. Sajnos vannak olyan családok (5,7%), akik mesekönyv gyűjteménye elég szegényes, tíz darab alatt van. Emellett vannak olyanok (11,4%), akiknek 100 darabnál több gyermekkönyvük van otthon.

9. diagram

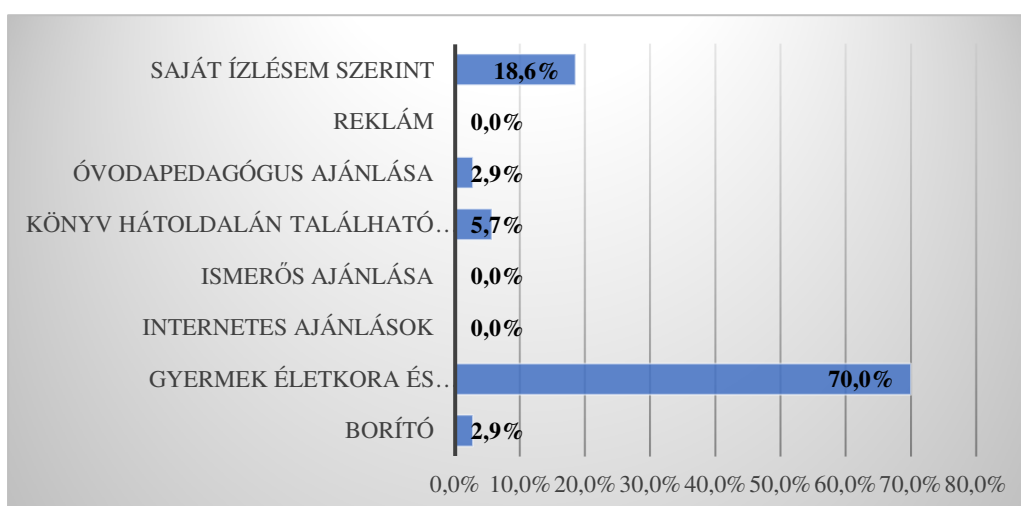
Az otthon található gyermekkönyvek darabszáma

Ahogy a 10. diagramon látható, a szülők 70 százaléka a mesekönyvek megválasztása során figyelembe veszi gyermeke életkorát és fejlettségi szintjét. 18,6 százalék pedig a könyvválasztásnál saját ízlése szerint dönt egy adott könyv mellett, ebből kiindulva ezen szülők tudatossága megkérdőjelezhető, hisz ebben az esetben nem veszi figyelembe a gyermeke fejlettségét, igényeit.

10. diagram

A mesekönyv kiválasztásánál figyelembe vett szempontok

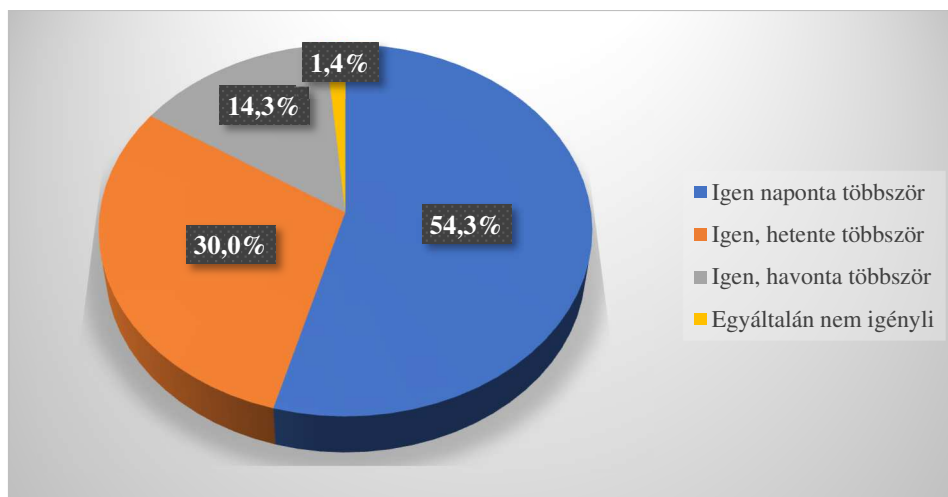

Arra is kíváncsi voltam, hogy a gyermekek igénylik-e azt, hogy a szülő mesét olvasson nekik. A 11. diagramon az eredmények jól szemléltetik, hogy a megkérdezettek 54,3 százaléka adta válaszul, hogy gyermeke napi rendszerességgel igényli a meseolvasást. A hetente többszöri válaszlehetőséget 30 százalék jelölte be. Véleményem szerint ezek a gyermekek rendszeres

mesefogyasztók. Egy fő adta válaszul azt, hogy gyermeke egyáltalán nem kéri, hogy a szülei olvassanak neki, ami talán annak tudható be, hogy a szülő kérés nélkül is naponta több alkalommal mesél a gyermekének.

11. diagram

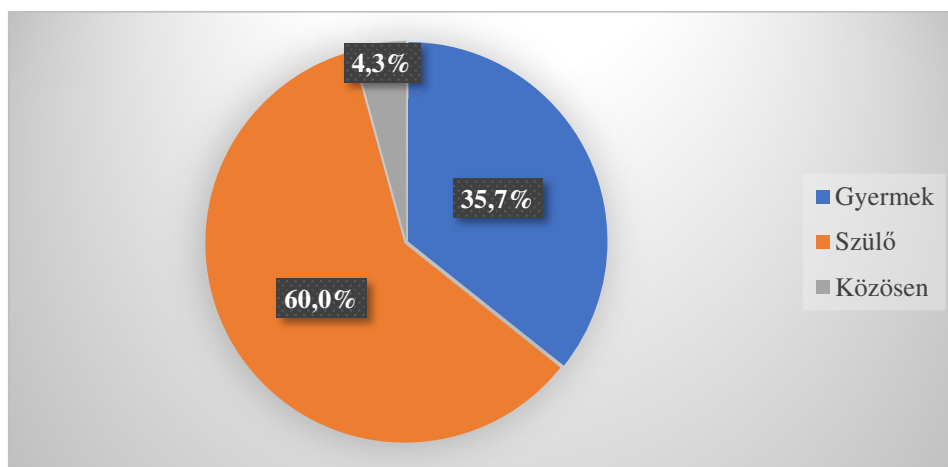
A gyermekek igénye a meseolvasás iránt

Szerettem volna tudni azt, hogy a mesék kiválasztása hogyan történik. A gyermek, a szülő vagy pedig közösen választják ki az olvasmányt. „A ki választja ki az olvasni kívánt mesét?” kérdésre kapott válaszokat a 12. diagram szemlélteti. Megfigyelhető, hogy a legnagyobb százalékban (60%) a szülők választják ki az olvasmányt. 35,7 százalékban a gyermekek, míg 4,3 százalékban pedig a szülő és a gyermek közösen választja ki a mesét. Mindez arra enged következtetni, hogy a szülők nagyrésze azért választja ki saját maga a mesét, mert tudják melyek azok az olvasmányok, amelyek gyermekük életkorának megfelelőek, illetve mely mesék tartalmazzák azokra a kérdésekre a válaszokat, amik a gyermeket foglalkoztatják. Avval, hogy a szülő engedi a gyermeknek, hogy saját maga válassza ki a hallgatni kívánt mesét, lehetőséget teremt arra, hogy a gyermek ismert mesét hallhasson, mely eseményeiben, fordulataiban nincs semmi váratlan, otthonosan mozog bennük és a mese képeiben újra és újra elmélyülhet.

12. diagramm

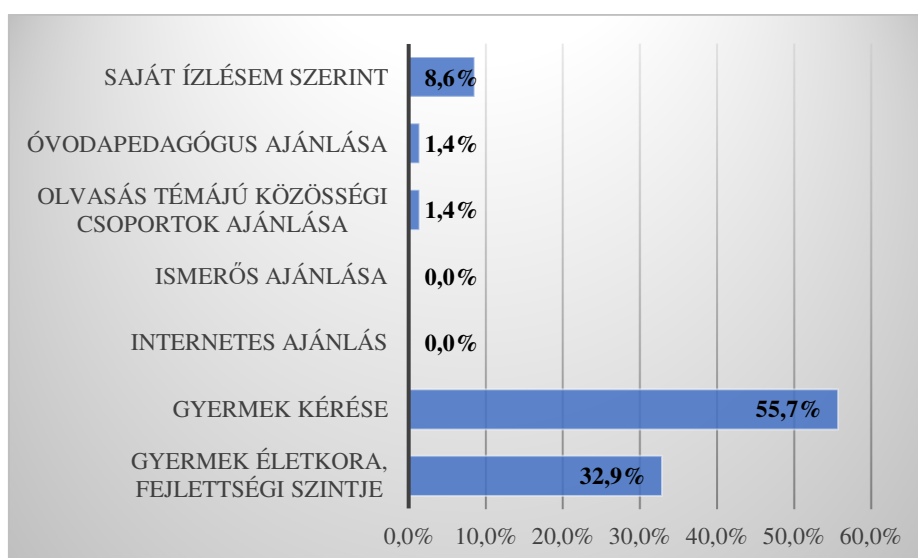
Ki választja ki a mesét?

A 13. diagram szemlélteti, hogy a mesék kiválasztása túlnyomóan a gyermekek kérése alapján történik, majd ezt a gyermekek életkora, fejlettségi szintje figyelembevételével való meseválasztás követi. Az előző kérdésekre adott visszajelzések és az itt megadott válaszok összegzése alapján megfogalmazható a szülők tudatossága, mint következtetés, mely szerint azért választják ki egyedül az olvasmányt, mert figyelembe veszik a gyermekük életkori sajátosságait, érdeklődését és a fejlettségükhöz megajánlott irodalmakat, emellett a gyermeknek is lehetősége van a meseválasztásra, ezzel is hozzájárulva ahhoz, hogy a gyermekek igényei, szükségletei kielégüljenek.

13. diagram

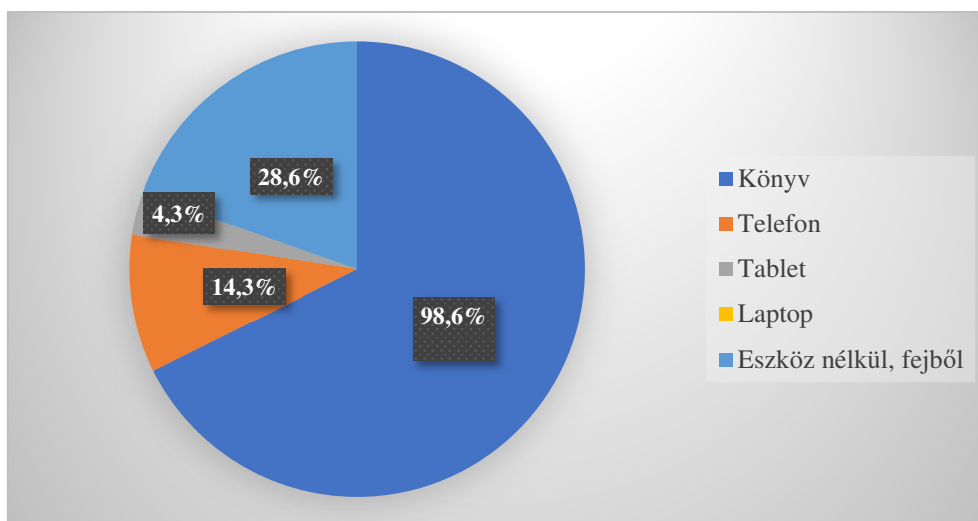
A mesék kiválasztásánál figyelembe vett szempontok

Ebben a kérdéskategóriában az utolsó kérdés azt vizsgálta, hogy a szülők mesemondása milyen eszközökkel történik, esetlegesen vannak-e olyanok, akik eszköz nélkül fejből mesélnek. Nagy örömmel fogadtam, hogy a szülők többsége, azaz 98,6 százalékuk leggyakrabban könyvből olvas, és vannak olyanok is, akik eszköz nélkül, vagyis fejből mesélnek, amit a 14. diagram nagyon jól szemléltet. Elkésztető viszont az, hogy az olvasások alkalmával sem tudják nélkülözni a szülők a digitális eszközöket, hiszen érkeztek válaszok a telefonnal és a tablet segítségével történő meseolvasásra.

14. diagram

Meseolvasás során használt eszközök

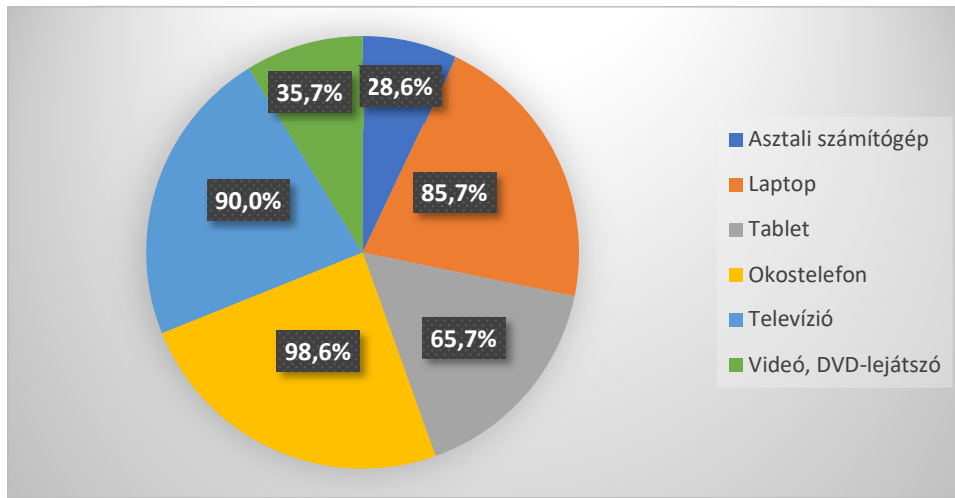
Médiafogyasztási szokások a 3-6 éves gyermekek körében

Ebben a kérdéskörben az otthon található médiaeszközöket, a mesenézést, annak időtartamát, az okoseszközök használatát és azok használatának figyelemmel kísérését vizsgáltam.

Ahogy a 15. diagramon látható minden családban található valamilyen médiaeszköz. Nem volt olyan kitöltő, aki egyik lehetőséget sem jelölte volna, tehát nincs olyan család, ahol ne lennének ilyen készülékek. A szülők leggyakrabban az okostelefon opciót, majd a televíziót jelölték meg, mely alapján ezek az eszközök minden háztartásban megtalálhatóak. Ám evvel szemben nem mindenhol található meg videó lejátszó, vagy asztaliszámítógép. Sőt van olyan család, ahol csak okostelefon van. A válaszadók 8,6 százalékának az általam felsorolt médiaeszközök mindegyike megtalálható a háztartásban.

15. diagram

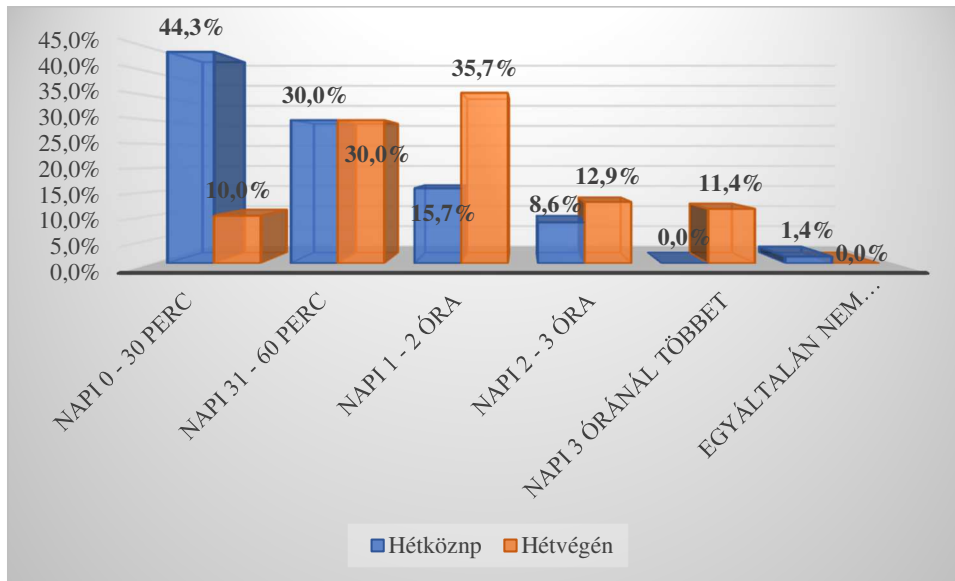
Otthon megtalálható médiaeszközök

Kíváncsi voltam a gyermekek hétköznapi és hétvégi televízió nézésének gyakoriságára. A kérdésnél megjelöltem egy hétköznapi és egy hétvége opciót és ezen belül időtartami kategóriákra bontottam. A szülők bevallása szerint (16. diagram) hétköznaponként 0-30 percet, de vannak olyanok, akik gyermeke 2-3 órát tölt a televízió előtt. Volt, aki azt adta válaszul, hogy gyermeke kétközben egyáltalán nem néz tévét, valamint nem volt olyan, aki 3 óránál több időt töltene tv-készülék előtt. Hétvégenként a leggyakoribb időtartam a tv-t néző gyermekek körében a napi 1-2 óra, és nem jelölte senki válaszul azt, hogy egyáltalán nem néz tévét. Valószínűnek tartom, hogy azok a szülők, akik gyermeke hétköznaponként 2-3 órát tölt a televízió előtt, nem olvasnak mesét. Ugyan a hétvégi 3 óránál több időt bejelölő szülők esetében nem tudunk pontos időtartamot, ami talán jóval több is lehet, mégis elszomorító, hogy egy gyermek ennyi időt tölt televízió előtt. Ahogyan már az elméleti részben is említettem, a gyermekeket a szülők idő hiányában a televízió elé ültetik, hatására a gyermek kész képeket kap, ami által a saját belső képalkotása leáll. A rohamos sebességgel váltakozó képkockákat képtelen feldolgozni, ezáltal belső feszültség alakul ki a gyermekben, ami következtében nyugtalan és ideges lesz.

16. diagram

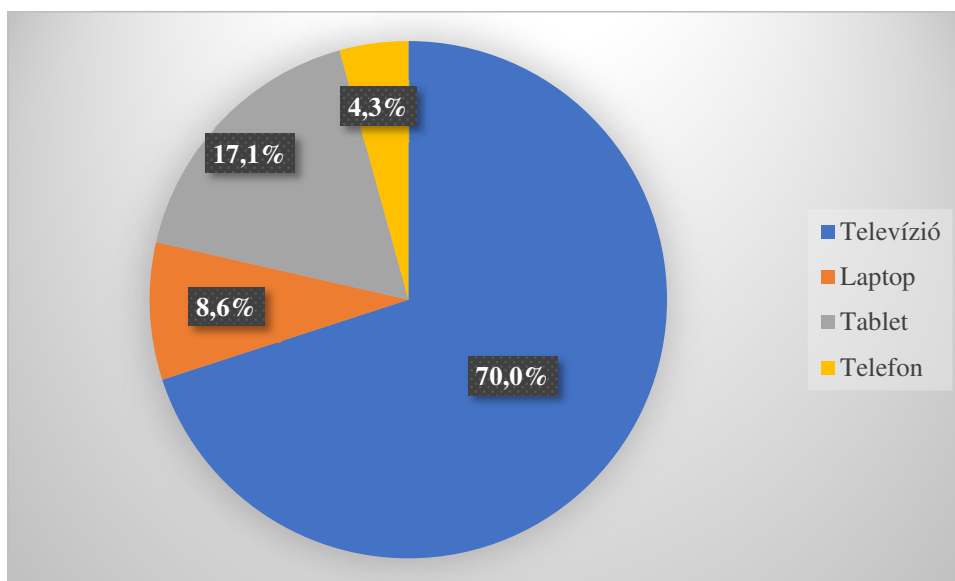
A televízió használatának gyakorisága

Szerettem volna felderíteni, hogy a gyermekek milyen eszközökön néznek leggyakrabban mesét. A 17. diagramon megfigyelhető, hogy a gyermekek többsége televízión (70%), ezt követően a tableten, laptopon, és telefonon néz mesét. A véleményem az, hogy a pozitív megjelenés érdekében jelölte a legtöbb szülő a televíziót, hiszen a tapasztalataim szerint a gyermekek többsége leginkább tableten és okostelefonon néznek meséket, sok esetben szülői kontroll nélkül. Természetesen a televíziózás során is előfordul az, hogy a szülők nem kísérik figyelemmel a gyermeküket, valamint azt, hogy mit tekint meg, ezáltal olyan műsorokat tekintenek meg, amik nem felelnek meg életkoruknak.

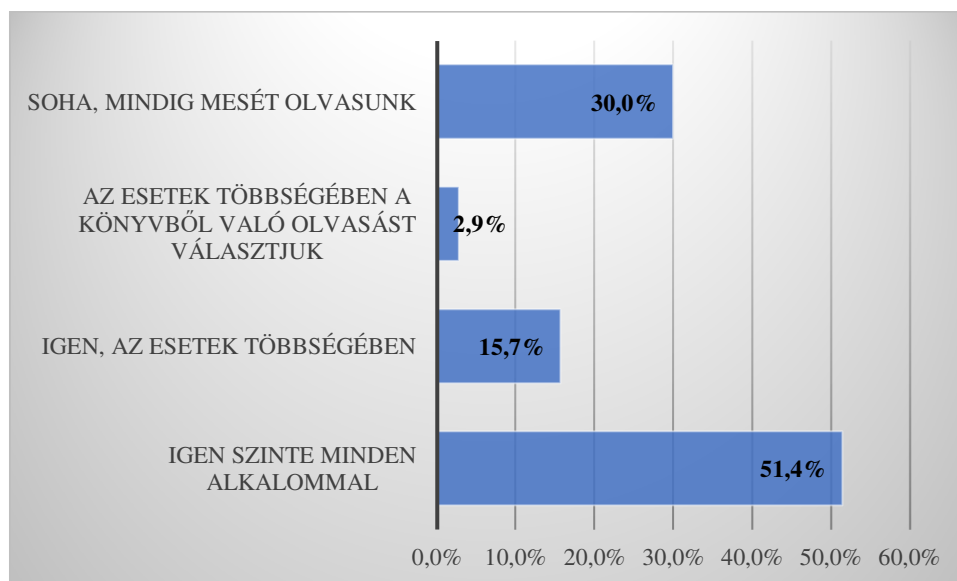
17. diagram

Eszközök, melyeken a mesenézés történik

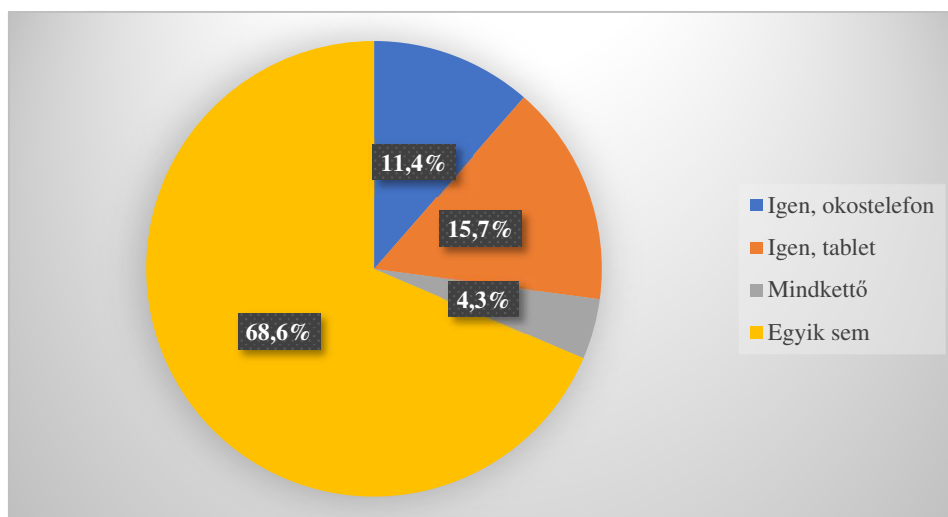
Választ szerettem volna kapni arra is, hogy van-e olyan szülő és gyermek, akik a mindennapi mesélések helyett inkább rajzfilmnézést választják. Meglepőek voltak számomra a válaszok, hiszen a megkérdezettek 51,4 százaléka válaszolta azt, hogy szinte minden alkalommal a mesefilmeket választják a felolvasás helyett. Úgy gondolom akkor joggal teszem fel a kérdést, hogy a korábbiakban már ismertetett válaszok mennyire felelnek meg a valóságnak, hiszen a 4. diagramon megfigyelhető, hogy a szülők 54,3 százaléka jelölte be azt, hogy naponta egy-két alkalommal mond mesét gyermekének. Evvel szemben a 18. diagram azt mutatja, hogy a legnagyobb százalékban a meseolvasást felváltja a rajzfilmnézés. Ebben az esetben a szülők válaszai következetlennek tűnnek. Elképzelhetőnek tartom, hogy a meseolvasás gyakoriságára vonatkozó kérdésnél a pozitív megjelenés érdekében jelölték a mindennapi meseolvasást. Csupán a szülők 30 százaléka válaszolta azt, hogy náluk a meseolvasást nem váltják ki mesenézéssel, maradnak az állandó mesélésnél.

18. diagram
Meseolvasás és/vagy rajzfilm nézés

Feltettem azt a kérdés is, hogy a gyermekeknek van-e saját okoseszköze, mint például a telefon és az okostelefon. Fellélegeztem, amikor az adatok összesítésre kerültek és a legtöbb válasz az volt, hogy nincs a gyermeknek egyik sem. Emelett a 19. diagram megmutatja, hogy vannak olyan óvodások akiknek telefonja, tablete, vagy mindkettő van egyaránt. Az elméleti részben leírtakkal összevetve, a szülők időhiánya miatt van a gyermekek körében ennyire elterjedve ezeknek az eszközöknek a használata, hiszen ezek segítségével a gyermek leköthető. Számomra felfoghatatlan hogy egy óvodás korú gyermeknek miért van szüksége okoseszközökre.

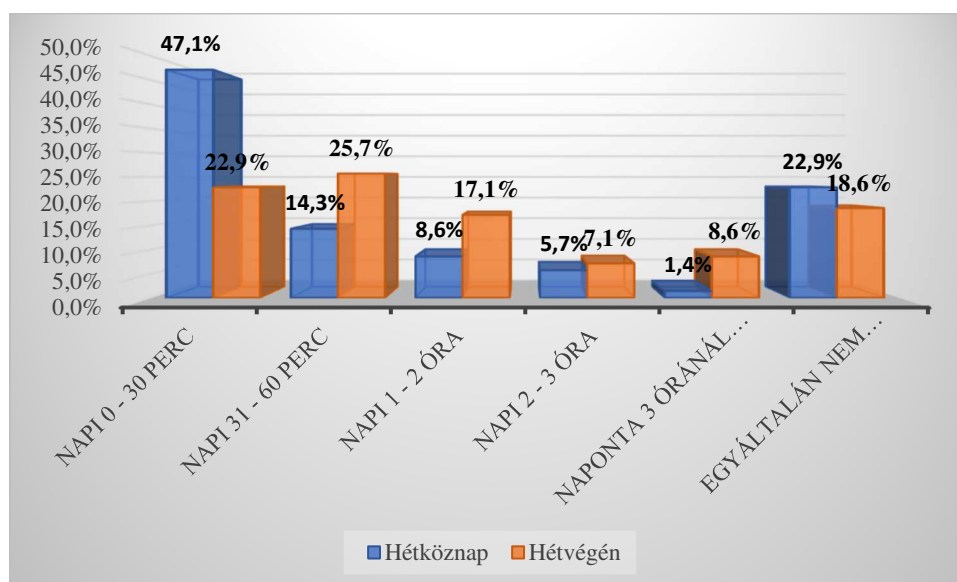
19. diagram
Óvodások digitális eszközbirtoklása

Kíváncsi voltam, hogy a gyermekek hétköznaponként és hétvégenként mennyi időt töltenek az okos eszközök előtt. Az adatokat a 20. diagram szemlélteti. Avval ellentétben, hogy a gyermekek 68,6 százalékának nincs okoseszköze (19. diagram), a válaszadások szerint hétköznaponta 22,9 százalék, hétvégenként 18,6 százalék nem használ okoseszközt. Nagy valószínűséggel a gyermekek szülei készülékét használják. Elszomorító volt az is, igaz, hogy csak hétvégenként, de van olyan gyermek, aki 3 óránál több időt tölt telefon, vagy tablet előtt. A WHO² ajánlása szerint az óvodáskorú gyermekek média-, illetve okoseszköz használatának idejét egy óra hosszában kellene maximalizálni, és nem szabadna, hogy ezek használata a gyermekek napi rutinjává váljon.

20. diagram

Okoseszköz előtt töltött időtartam

Megkérdeztem azt is, hogy mire használja a gyermek az okoseszközt. Ugyancsak meglepő visszajelzések érkeztek vissza, az előző kérdésekre adott válaszokkal összehasonlítva. A szülők válaszai következetlennek tűnnek mindazok alapján amit a 20. és 21. diagramon láthatunk. A 20. diagramon megfigyelhető, hogy hétköznaponta a gyermekek 22,9 százaléka, hétvégenként 18,6 százaléka nem használ okoseszközt. Ennél a kérdésnél viszont a szülők válasza alapján a gyermekek 32,9 százaléka nem használ okoseszközt.

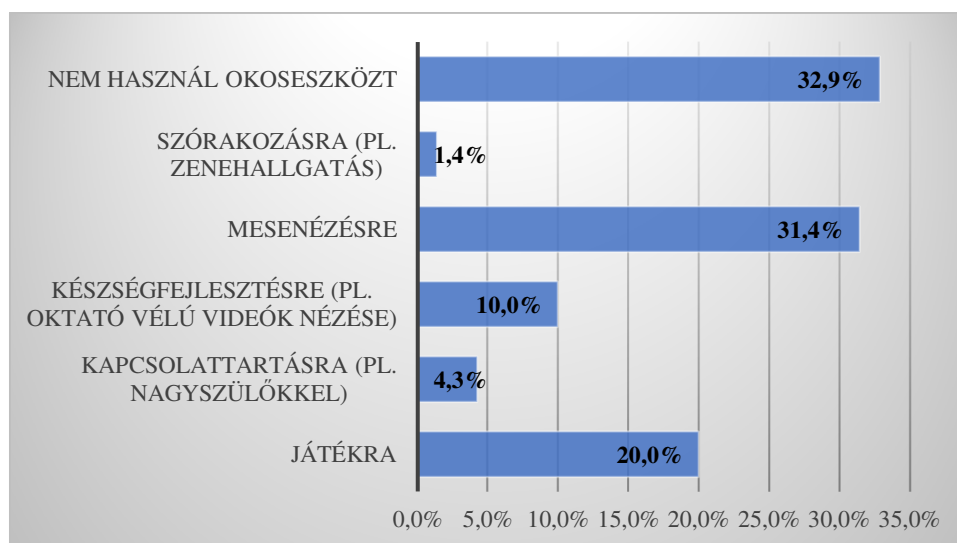
Ezek mellett az is látható, akik okoseszközt használnak, azok közül legtöbben mesénézésre és játékokra használják azokat. A mesénézésre való felhasználást szintén kiemelném abból a szempontból, hogy a 17. diagramon 4,3 százalék jelölte válaszul, hogy telefonon, 17,1

² <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/311664/978924155053eng.pdf?sequence=1>

százalékuk tableten néz mesét gyermeke. Evvel szemben ennél a válasznál 31,4 százalék volt azok aránya, akik a fent említett eszközök valamelyikét használja mesenézésre. A válaszok 10 százaléka a okoseszközön való képességfejlesztésre érkezett. Volt olyan szülő, aki jelezte, hogy gyermeke tánctanulásra használja az okoseszközt. Kapcsolattartásra 4,3 százalék veszi igénybe a telefont, esetleg tabletet, hiszen az óvodában vannak olyan gyermekek, akik apukája vagy nagyszülője külföldön dolgozik.

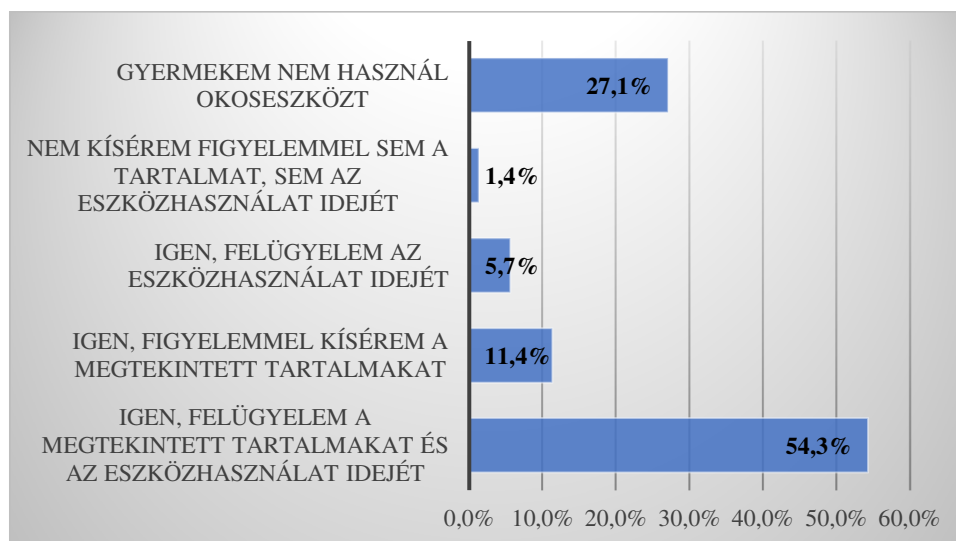
21. diagram

Okoseszközhazsnálat

Az utolsó kérdés során arra kerestem a választ, ha a gyermek használ okoseszközt, a szülő figyelemmel kíséri-e, hogy gyermeke mennyi időt tölt az előtt, és milyen tartalmakat tekint meg. A 22. diagram bemutatja, hogy a szülők leggyakrabban azt a válasz lehetőséget adták meg, ami szerint figyelemmel kísérik az eszközhasználat idejét és a megtekintett tartalmakat is. Sajnos vannak olyan szülők is, akik vagy a tartalmakat nem követik figyelemmel, vagy az időtartamot, de van olyan is, aki ezek közül egyiket sem kíséri figyelemmel. Szintén kitérnék arra, hogy a fentiekben megadott válaszokkal itt sem egyezik azok százalékos aránya, akik azt jelölték, hogy gyermekük nem használ okoseszközt.

22. diagram
Szülői kontroll

Interjú az óvodapedagógusokkal

Az interjúk során elsőnek arra kerestem a választ, hogy az óvodapedagógusok fontosnak tartják-e a mesét, a könyvekből való ismeret- és élményszerzést. A megkérdezett pedagógusok válaszai alapján egyhangúan kijelenthető, hogy fontosnak tartják ezeket. Kiemelték azokat a területeket is, melyek fejleszthetők ezen élményekkel: gondolkodás, memória, szókincs, beszédkésztség, félelem leküzdése, fantáziavilág, világról való ismeretszerzés, emlékezet, képzelet, problémamegoldó képesség.

A verselés, mesélés tevékenység, valamint a délutáni meseolvasás alkalmával a pedagógusok minden esetben figyelembe veszik a gyermekek életkorát, fejlettségi szintjét, esetlegesen felmerülő problémáikat, ez alapján választják ki az aktuális témához kapcsolódva az irodalmat. A délutáni meseolvasások alkalmával igyekeznek olyan meséket választani, amiket már a gyermekek ismernek, cselekményeiben semmi váratlan vagy felkavaró nem várható, ezáltal biztosítják a nyugodt pihenési lehetőséget. Emellett azt is figyelembe veszik, hogy a mese ne legyen nagyon hosszú.

Az óvodapedagógusok tapasztalatai az, hogy nagyon kevés azon gyermekek száma, aki otthon nem okoseszközökből, televízióból hallanak mesét, hanem szüleik olvasnak fel nekik. Az irodalmi alkotásokkal, mint a mese, a vers leginkább az óvodában ismerkednek meg. Észrevehető, ha a gyermek nem hall otthon előszavas mesét, hiszen a gyermek ebben az esetben képtelen egyhelyben maradni a meshallgatás ideje alatt. Azt is megtudtam, hogy vannak olyan gyermekek, akiknek mesekönyvei sincsenek otthon.

Arra is választ kaptam, hogy a pedagógusok leginkább a népmeséket mesélik a gyermekeknek, de összességében elmondható, hogy nem idegenednek el más típusú meséktől sem. Szívesen olvasnak modern, illetve klasszikus, esetlegesen gyógyító, érzékenyítő meséket is. Voltak olyan pedagógusok, akik javaslatot tettek arra, hogy melyek azok a mesék, amik nem valók a gyermekek számára, ilyenek pl. az LMBTQ által ajánlottak.

A tapasztalatok szerint a gyermekeket érdeklik a könyvek. A csoportszobákban megtalálható polcokon különféle témájú és típusú könyv érhetőek el a gyermekek számára a nap minden részében, és vannak olyanok, akik rendszeresen lapozzák őket, a bennük található képekhez meséket is találnak ki. Nagyon szeretik a színes, képes, ismeretterjesztő könyveket.

Az óvodapedagógusok abban is megerősítették feltételezéseimet, hogy a gyermekek többsége okoseszközzel rendelkezik, és rendszeres fogyasztói ezen eszközöknek. Sok esetben a szülők nem kísérik figyelemmel, hogy a gyermek milyen tartalmakat tekint meg, illetve, hogy mennyi időt tölt a készülék előtt. Elmondható, hogy a pedagógusok véleménye egyöntetűen az, hogy ezek az eszközök befolyásolják a gyermekek olvasóvá nevelését, a könyvek iránti érdeklődését, valamint a meseolvasások gyakoriságát is, hiszen a szülők gyakran az időhiány miatt az okoseszközök segítségével kötik le gyermekük figyelmét, ezzel biztosítva a rendszeres mesélések alkalmát.

A megkérdezett óvodapedagógusok mindegyike fontosnak tartja az olvasóvá nevelést, ami elsődlegesen a szülők feladata volna. Javasataik szerint, már egészen kisgyermekkorban el lehet kezdi a meseolvasást, igazodva a gyermek fejlettségi szintjéhez és aktuális érdeklődéséhez, problémáihoz. Az pedagógusok az olvasóvá nevelés érdekében minden tőlük telhetőt megtesznek annak céljából, hogy a gyermekekkel megszerettessék az irodalmat, illetve utat találjanak köztük és a mesék, könyvek között. Az olvasóvá nevelésben fontos a felnőtt példaadása, a könyvek tisztelete és szeretete.

Interjú a gyermekekkel

Az interjún azok a nagycsoportos gyermekek vettek részt, akik szülei beleegyeztek abba, hogy gyermekük is kérdezhető legyen a témával kapcsolatban. Ehhez szükség volt egy beleegyező nyilatkozat (2. sz. melléklet) kitöltésére is. Ahogy azt már említettem az óvoda létszámának 31,4 százalékát alkotják nagycsoportosok. A szülők 34,4 százaléka töltötte ki úgy a kérdőívet, hogy számomra beazonosítható legyen, és egyezett bele abba, hogy gyermekükkel interjút készíthessek. Öt és hat fős csoportokat alkotva, kiscsoportos foglalkozás keretein belül kezdeményeztem a gyermekekkel beszélgetést.

A kérdőíveket összesítve, kiválogattam azokat a kérdéseket, melyekre a gyermekek is releváns válaszokat tudnak adni, illetve azokat a mesekönyveket és mesecímeket, melyeket a szülők gyakrabban megemlítettek válaszájuk során. A gyermekeket próbáltuk az óvodapedagógusokkal úgy kiválasztani egy-egy csoportba, hogy tagjai különböző képességű, valamint különböző anyagi helyzettel rendelkező családokból származzanak.

A legtöbbek által említett mesékből, mesekönyvekből összegyűjtöttem néhány mondatnyi idézetet, melyekből a gyermekeknek fel kellett ismerniük, hogy melyik meséből is lehetnek azok. A gyermekek 90 százaléka kitalálta, hogy melyik idézet melyik meséből származik, aminek nagyon örültem. 60 százalék volt azoknak az aránya, akik ki is tudták keresni az asztalon azokat a könyveket, melyekből az általam elmondott meseidézett származott.

Arra a kérdésre, hogy szoktak-e szüleik mesét olvasni, mindössze 18,2 százalékuk felelt igennel, 45,4 százalékuk pedig, hogy néha. Itt megjegyezném, hogy a hozzájáruló szülők 54,5 százaléka jelölte be azt, hogy napi rendszerességgel, 18,2 százalékuk heti egy-két, 27,3 százalékuk pedig hetente több alkalommal olvas mesét gyermekének. Épp ezért éreztem szükségét annak, hogy megkérdezzem a gyermekektől, akkor honnan ismerik az általam elmondott meserészleteket. A gyermekek elmondták, hogy televízióban, illetve az óvodában hallották ezeket. Akik pedig igennel válaszoltak, nekik az édesanyuk mesélte a mesét. Azoktól, akik nemmel válaszoltak arra, hogy szoktak-e a szüleik mesét olvasni, megkérdeztem, hogy miért nem olvasnak. Érdekesek voltak a válaszok, melyekből néhányat kiemelnek: „Mert a telefonon szeretek inkább játszani.”; „Anya mindig fáradt.”; „Nincs rá ideje anyának, ezért a telefonomon játszom.”

Szükségeselem éreztem, hogy rákérdezzek arra, hogy mivel töltik idejüket, amikor hazamennek az óvodából. A legtöbben azt felelték, hogy leülnek a televízió elé, vagy az okoseszközökön játszanak, néznek videókat. Fény derült arra is, hogy nincsenek korlátozva az, hogy mit nézhetnek, a szülők nem szokták figyelemmel kísérni, hogy a gyermekek milyen tartalmakat tekintenek meg. Evvel szemben a szülők 18,2 százaléka adta válaszul, hogy a tartalmakat, 63,6 százalékuk pedig azt, hogy az eszközhasználat idejét és a megtekintett tartalmakat is ellenőrzi. Egy-két gyermek még azt is elmondta, hogy előfordulnak olyan esetek is, amikor ők még játszanak a telefonon, vagy televíziót néznek, amikor már szüleik alszanak.

A gyermekek többségében az óvodában hallanak mesét, néhányat fel is soroltak kedvenceik közül, melyek nagyrésze népmese volt.

Végezetül pedig kértem a gyermekeket, hogy aki szeretné lerajzolhatja kedvenc meséjét. Az elkészült rajzok a 4. mellékletben láthatóak.

Következtetések

Az első hipotézis vizsgálata

Az első hipotézisem szerint a szülők többsége fontosnak tartja az olvasást, a meseélményeket, az irodalom megszerettetését a gyermekkel, ezáltal az olvasóvá nevelést. A vizsgálatom során kiderült, hogy a szülők többsége fontosnak tartja az általam vizsgált szempontokat/kategóriákat, ezt az 1. és a 2. diagram is bizonyít. Megfigyelhető, hogy egyáltalán nem volt olyan, aki ne tartaná fontosnak sem az olvasóvá nevelést, sem pedig a rendszeres mesélést, illetve könyvből való ismeretszerzést. Mindezek alapján az első hipotézisem beigazolódott.

A második hipotézis vizsgálata

A 7. táblázatban megfigyelhető, hogy az alapfokú végzettséggel rendelkezők körében a heti 1-2 alkalommal, míg a felsőfokú végzettségűek esetében a napi egy-két alkalommal való mesemondás a jellemző. Elmondható, hogy a szülők iskolai végzettsége befolyásolja a meseolvasás gyakoriságát.

7. táblázat

Iskolai végzettség és a mesemondás gyakorisága

	Naponta többször	Naponta 1-2 alkalommal	Hetente többször	Hetente 1-2 alkalommal	Havonta többször	Ennél ritkábban
Alapfok	0%	33,3%	0%	66,7%	0%	0%
Középfok	6,7%	40,0%	30,0%	13,3%	6,7%	3,3%
Felsőfok	2,7%	70,3%	18,9%	5,4%	2,7%	0%

Azt, hogy a szülők munkájának jellege mennyiben befolyásolja a meseolvasás gyakoriságát, azt a 8. táblázat adatai segítségével vizsgálom. Ahogyan az ábra is mutatja, nem befolyásoló tényező ebből a szempontból a szülők foglalkozása, hiszen akik szellemi munkát végeznek nagyobb százalékban olvasnak napi rendszerességgel, mint akik otthon vannak, vagyis inaktívak. Ez esetben a feltételezésem éves volt.

Viszont, ha együttesen figyelembe veszem a szülők iskolai végzettségét és munkájuk jellegét, akkor elmondható, hogy akik szellemi munkát végeznek, magasabb iskolai végzettséggel rendelkeznek (lásd 23.diagram), ennek tekintetében a hipotézisemet bizonyítottnak vélem.

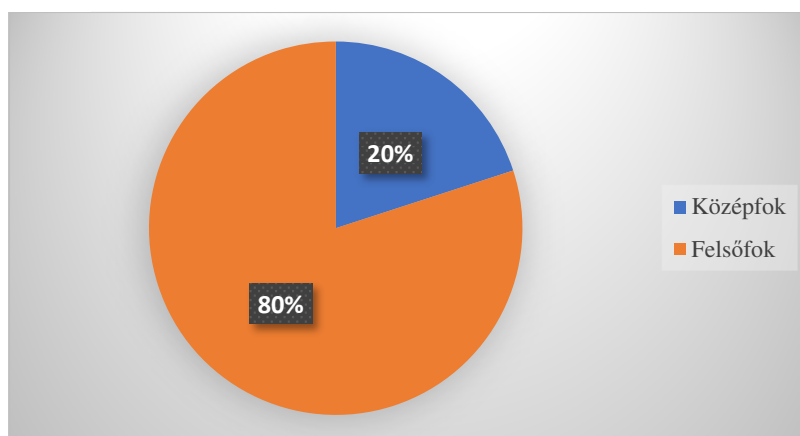
8. táblázat

A szülők munkájának jellege és az olvasás gyakorisága

	Naponta többször	Naponta 1-2 alkalommal	Hetente többször	Hetente 1-2 alkalommal	Havonta többször	Ennél ritkábban
Szellemi munkát végez	5,0%	65,0%	22,5%	7,5%	0%	0%
Fizikai munkát végez	0%	40,0%	30,0%	10,0%	10,0%	10,0%
Inaktív	5,0%	45,0%	20,0%	20,0%	10,0%	0%

23.diagram

A szellemi munkát végző szülők végzettsége

Ezen hipotézis utolsó feltételezése arra vonatkozott, hogy a családok egy főre jutó jövedelme befolyásolja az olvasás gyakoriságát. A 9. táblázat bizonyítja, hogy nem feltétlenül figyelhető meg összefüggés a meseolvasási szokások és a családok jövedelmi helyzete között. Ez a hipotézis részben igazolódott, részben pedig nem, hiszen a napi egy-két alkalommal való meseolvasás a 200-250 ezer forintos bevételű családok 75 százalékánál van jelen, ezzel ellentétben az ennél többet keresők esetén sokkal kevesebb volt azoknak a válaszoknak az aránya, akik napi rendszerességgel olvasnak.

9. táblázat

A családok egy főre jutó jövedelme és az olvasás gyakorisága

	Naponta többször	Naponta 1-2 alkalommal	Hetente többször	Hetente 1-2 alkalommal	Havonta többször	Ennél ritkábban
Kevesebb, mint 100.000 forint	0%	42,9%	14,3%	14,3%	14,3%	14,3%
100.000-150.000 forint között	3,4%	58,6%	31,0%	3,4%	3,4%	0%
150.000-200.000 forint között	5,3%	57,9%	5,3%	32%	0%	0%
200.000-250.000 forint között	0%	75,0%	25,0%	0%	0%	0%
250.000-300.000 forint között	12,5%	37,5%	37,5%	0%	12,5%	0%
300.000 forint fölött	0%	50,0%	50,0%	0%	0%	0%

A harmadik hipotézis vizsgálata

Harmadik hipotézisemben azt feltételezem, hogy a szülők többsége napi rendszerességgel mesél a gyermekének, naponta legalább 30-60 percet töltve meséléssel. A szülői válaszok alapján, melyet a 4. diagram szemléltetett, látható, hogy a szülők 58,6 százaléka olvas napi rendszerességgel. Ez a százalékos arány abból tevődik össze, hogy a válaszadók 4,3 százaléka naponta több alkalommal, 54,3 százaléka naponta 1-2 alkalommal mesél gyermekének. A szülők válaszai alapján a hipotézisem első része beigazolódott, miszerint a szülők többsége napi rendszerességgel olvas gyermekének.

A 6. diagram bizonyítja azt, hogy a felvetésem, mely szerint a szülők napi 30-60 percet töltenek meséléssel, téves volt. Ugyan ezt a kategóriát a válaszadók 14,3 százaléka jelölte, emellett pedig 2,9 százalékuk 60 percnél is többet olvas, többségben mégis a 10-30 perces időtartamot jelölték be legtöbbször 58,6 százalékkal.

A megkérdezett óvodapedagógusok egyhangúan azt válaszolták, hogy a gyermekek többsége az óvodában találkozik mesével, és nagyon kevés azoknak a száma, akik otthon napi rendszerességgel hallanak mesét. A gyermekek csupán 18,2 százaléka felelt igennel a mindennapi mesehallgatásra vonatkozó kérdésekre. Ezáltal kijelenthető, hogy az óvodapedagógusok és a gyermekek véleménye alapján, ez a hipotézis nem állja meg a helyét.

Negyedik hipotézis vizsgálata

A negyedik hipotézisem azt kívánta bizonyítani, hogy a médiaeszközök használata nem váltja ki a könyvből való mesélést. Evvel szemben a szülők 51,4 százaléka minden esetben a rajzfilmnézést választja a meseolvasás helyett. A válaszadók csupán 30 százaléka ragaszkodik a mesékhez, és nem váltják ki ezeket az alkalmakat. (lásd 18. diagram) A gyermekekkel és az óvodapedagógusokkal készített interjú is azt bizonyítja, hogy ez a felvetésem is téves volt, mivel az ő válaszuk is arra összpontosult, hogy a gyermekek a televízió és okoseszközök előtt töltik a legtöbb időt, és nagyon kevesen vannak azok, akik mesét hallanak.

Összegzés

Dolgozatomban a gyermekek olvasóvá nevelését, a szülők meseolvasási szokásait vizsgáltam a 3-6 éves korosztály körében. A szakirodalmak segítségével sokkal tágabb képet kaptam az olvasóvá nevelésről. Ezen irodalmak segítségével vizsgáltam a mesék szerepét a gyermekek életében, a mesekorszakokat, a mesélési alapelveket, az óvoda szerepét az olvasóvá nevelésben, valamint a médiaeszközök hatását a gyermekek életében.

Kutatásom során a szülők témával kapcsolatos véleményét, szokásait kérdőív segítségével gyűjtöttem össze. A feltárás első részében az olvasás, a könyvekből való ismeretszerzés, a mesélés fontosságát vizsgáltam. Ezt követték az otthoni mesélési szokásokról szóló kérdéskörök, majd pedig kitértem arra, hogy a gyermekek életében milyen szerepe van a média- és digitális eszközöknek.

Az óvodapedagógusokkal folytatott interjú során nagyon sok tapasztalatot osztottak meg velem a pedagógusok, rávilágítva arra, hogy meglátásuk során az esetek nagy részében a szülők inkább a médiaeszközökkel kötik le gyermekük figyelmét, mintsem, hogy mesét olvassanak nekik. A mostani digitális generáció gyermekei inkább az óvodában ismerkednek meg a mesékkal, annak fontosságával. Az óvodában minden gyermeknek lehetősége adódik arra, hogy megismerkedjenek az irodalommal, a mesékkal, a könyvekkel. Egyre inkább

elmondható az, hogy az olvasóvá nevelés a legtöbb gyermek számára az óvodában kezdődik el, nem pedig a családban.

A gyermekekkel készített interjú alkalmával megerősítést nyert az a felvetésem, mely szerint a szülők nagyon sok esetben, a kérdőívek kitöltése során igyekeztek pozitívan feltüntetni olvasási szokásaikat, hiszen voltak olyan válaszadások, amelyek következetlennek tűntek.

Elkeserítőnek tartom azt, hogy a 3-6 éves korosztályban is ekkora jelentősége van a média-, és okoseszközöknek, s emiatt a meseolvasás, a könyvekből való ismeretszerzés, a közös meseélmények, evvel egyidejűleg az olvasóvá nevelés teljesen háttérbe szorul.

Ahogy azt már fentebb is említettem, nagyon nagy szerepe van a szülőknek, a családnak az olvasóvá nevelésben, az olvasási attitűdök kialakulásában. Ahhoz, hogy valaki olvasó felnőtté váljon, szüksége van arra, hogy olyan környezet vegye őt körül, ahol meg van annak a lehetősége, hogy kialakuljon benne az olvasás iránti igény. Fontos lenne, a szülők tudatossága gyermekeik médiaeszközhasználatával kapcsolatba, hiszen ezek az eszközök nem adnak olyan értékeket és élményeket a gyermekek számára, mint a könyvek és a mese.

A témával kapcsolatosan további kérdések is felmerültek bennem a kutatás befejeztével. Azon gyermekekkel, akik életében a könyvvel kapcsolatos élmények szegényesek, differenciáltan kell foglalkozni. Ennek kapcsán melyek lehetnek az óvodai nevelésben azok a jó gyakorlatok, melyek hozzájárulnak a gyermekek későbbi olvasóvá válásához? Milyen eszközök, módszerek segítségével lehetne a szülők figyelmét felhívni, a rendszeres mesélés, a könyves élmények fontosságára, pozitív fejlesztő hatására, illetve a gyermekek médiaeszközök előtt töltött idejének csökkentésére, a szülői kontroll alatti eszközhasználatára?

Irodalomjegyzék

- A mese hatása a gyermekek szermélyiségfejlődésére. (dátum nélk.). Letöltés dátuma: 2022. 01. 26., forrás: <https://www.nepmese.hu/index.php/irasok/lelektan/106-a-mese-hatasa-a-gyermekek-szemelyiseg-fejlodesere>
- Béres, J. (2017). *"Azért olvasok, hogy éljek" - Az olvasásnépszerűsítéstől az irodalomterápiáig.* Pécs: Kronosz Kiadó.
- Bettelheim, B. (1985). *A mese bűvölete és a bontakozó gyermeki lélek.* Budapest: Gondolat Kiadó. Letöltés dátuma: 2021. 10. 06., forrás: <https://docplayer.hu/11968675-A-mese-buvolete-es-a-bontakozo-gyermeki-lelek.html>
- Bocsák, V., Benkő, Z., & Hölgyesi, G. (1995). *Olvasz nekem! Kalauz szülőknek, óvónőknek, tanítóknak a gyermekkönyvek útvesztőjében.* Budapest: Trezor Kiadó.
- Boldizsár, I. (2004). *Mesepoétika.* Budapest: Akadémia Kiadó.
- Boldizsár, I. (2012). *Meseterápia. Mesék a gyógyításban és a mindennapokban.* Budapest: Magvető Kiadó.
- Dr. Dankó, E. (2004). *Irodalmi nevelés az óvodában.* Budapest: OKKER Kiadó.
- Dr. Szilágyiné Gálos, I. (2008). *Az olvasóvá nevelés megalapozás óvodás kortól iskolás korig.* Budapest: Szeretve Tanulni Oktatási Egyesület.
- Kádár, A. (2012). *Mesepszichológia - Az érzelmi intelligencia fejlesztése gyermekkorban.* Budapest: Kulcslyuk Kiadó.
- Nyitrai, Á. (2009). A mese, mesélés fejlesztő hatási. In J. Nagy, *Fejlesztés mesékkal. Az anyanyelv, a gondolkodás fejlődésének segítése mesékkal 4-8 éves életkorban* (old.: 9-31). Szeged: Mozaik Kiadó.
- Vass, D. (2016). Amikor a mesehallgatóból meseolvasó lesz. *Iskolakultúra*, 26. évf.(7.-8. sz.), 14-24. Letöltés dátuma: 2021. 11. 16., forrás: <http://real.mtak.hu/43888/1/02.pdf>
- Vekerdy, T. (1996). *Kicsikrők nagyoknak 1. rész. A kisgyermekkor.* Budapest: Park Kiadó.

Mellékletek

1. számú melléklet – Szülőknek szóló kérdőív

Kedves Kitöltő!

Csáti-Gyulai Szandra vagyok, az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Jászberényi Campusának végzős óvodapedagógus hallgatója.

Készülő diplomamunkámhoz szeretném segítségét kérni.

Szakedolgozatomban óvodáskorú gyermekek olvasóvá nevelését és az olvasóvá válás megalapozását vizsgálom.

A kérdőív azon szülők számára készült, akiknek gyermeke/gyermekai Tiszafüreden jár/járnak óvodába.

A kitöltés néhány percet vesz igénybe. Az adatok név nélkül kerülnek rögzítésre.

Fontos kiemelnem, hogy nincs jó, vagy rossz válasz, ezért kérem, hogy teljes őszinteséggel válaszoljanak kérdéseimre.

Együttműködésüket köszönöm!

1. Az Ön neme

- ☐ Nő
- ☐ Férfi

2. Az Ön lakóhelye

- ☐ Város
- ☐ Falu/Község

3. A családban betöltött szerepe

- ☐ Édesanya
- ☐ Édesapa
- ☐ Nevelőszülő
- ☐ Nagyszülő

4. Az Ön életkora

- ☐ 20 év alatt
- ☐ 21 – 25 éves
- ☐ 26 – 30 éves

- 31 – 35 éves
- 36 – 40 éves
- 41 – 45 éves
- 46 – 50 éves
- 50 év fölött

5. Az Ön iskolai végzettsége

- Kevesebb, mint 8 osztály
- Általános iskola, 8 osztály
- Szakmunkásképző, szakiskola
- Érettségi szakképesítéssel (szakközépiskola, technikum)
- Gimnáziumi érettségi
- Felsőfokú szakképesítés
- Főiskola/Egyetem

6. Ön a foglalkozása szerint

- Szellemi munkát végez
- Fizikai munkát végez
- Inaktív (gyes, gyed, háztartásbeli)
- Munkanélküli
- Tanuló
- Nyugdíjas

7. Az Ön családjában az egy főre jutó havi jövedelme

- kevesebb, mint 100.000 forint
- 100.000 – 150.000 forint között
- 150.000 – 200.000 forint között
- 200.000 – 250.000 forint között
- 250.000 – 300.000 forint között
- 300.000 forint fölött

8. Mennyire tartja fontosnak, hogy napi rendszerességgel meséljen gyermekének?

(1 - Egyáltalán nem tartja fontosnak, 2 - Inkább nem tartja fontosnak, 3 - Inkább fontosnak tartja, 4 - Teljes mértékben fontosnak tartja)

1 – 2 – 3 – 4

9. Mennyire tartja fontosnak, hogy a gyermek érdeklődjön a közös olvasás/mesélés iránt?
(1 - Egyáltalán nem tartja fontosnak, 2 - Inkább nem tartja fontosnak, 3 - Inkább fontosnak tartja, 4 - Teljes mértékben fontosnak tartja)

1 – 2 – 3 – 4

10. Miért tartja fontosnak az olvasóvá nevelést?

.....

11. Megítélése szerint hozzájárulhat-e az alábbi területek fejlődéséhez a mindennapi mesélés?

	Egyáltalán nem járul hozzá	Inkább nem járul hozzá	Inkább hozzájárul	Teljes mértékben hozzájárul
Belső képalkotás, képteremtés	☐	☐	☐	☐
Világról való ismeretszerzés	☐	☐	☐	☐
Írásbeliségre való felkészítés	☐	☐	☐	☐
Irodalmi érdeklődés kialakítása	☐	☐	☐	☐
Mesélő és mesehallgató kapcsolata	☐	☐	☐	☐
Harmonikus lelki, szellemi fejlődés a mese révén	☐	☐	☐	☐
Memória	☐	☐	☐	☐
Szókincs, nyelvhasználat, kifejezőképesség	☐	☐	☐	☐
Beszédbátorság, beszédaktivitás	☐	☐	☐	☐
Érzelmi intelligencia	☐	☐	☐	☐
Kreativitás	☐	☐	☐	☐
Képzelőerő	☐	☐	☐	☐
Empátia	☐	☐	☐	☐
Erkölcsei értékrend	☐	☐	☐	☐
Problémamegoldó képesség	☐	☐	☐	☐

12. Milyen gyakran mesél gyermekének?

- ☐ Naponta többször
- ☐ Naponta 1 – 2 alkalommal
- ☐ Hetente többször
- ☐ Hetente 1 – 2 alkalommal
- ☐ Havonta többször
- ☐ Ennél ritkábban
- ☐ Egyáltalán nem mesélek

13. Mikor mesél gyermekének?

- ☐ Napközben
- ☐ Fürdés közben
- ☐ Elalvás előtt
- ☐ Utazás közben
- ☐ Amikor a gyermek kéri

14. Mennyi időt tölt meseolvasással naponta? (Percben kifejezve.)

..... perc

15. Melyik az a könyv, amelyet jelenleg olvas gyermekének? (Amennyiben most nem olvas, a legutóbb olvasott könyv címét adja meg.)

.....

16. Milyen témájú könyveket olvas gyermekének? (Több válasz jelölhető.)

- ☐ modern mese (pl. Lázár Ervin, Janikovszky Éva, Disney mesék)
- ☐ népmese (pl. A só, A kiscigánybűb)
- ☐ állatmese
- ☐ láncmese
- ☐ verses mese
- ☐ gyógyító mese
- ☐ ismeretterjesztő
- ☐ klasszikus mese (pl. Andersen, Bálint Ágnes, Csukás István meséi, Grimm mesék)
- ☐ kortárs mese (pl. Bartos Erika, Berg Judit, Marék Veronika, Vadadi Adrienn meséi)

17. Írjon példákat az előző kérdésnél jelölt kategóriákra!

.....

18. Gyermekének kb. mennyi mesekönyve van otthon?

- ☐ 0 – 10 darab
- ☐ 11 – 20 darab
- ☐ 21 – 30 darab
- ☐ 31 – 40 darab
- ☐ 41 – 50 darab
- ☐ 51 – 60 darab
- ☐ 61 – 70 darab
- ☐ 71 – 80 darab
- ☐ 81 – 90 darab
- ☐ 91 – 100 darab
- ☐ 100 darab fölött

19. Mi alapján választ leggyakrabban gyermekkönyvet?

- ☐ Borító
- ☐ Gyermek életkora és fejlettségi szintje
- ☐ Internetes ajánlás
- ☐ Ismerős ajánlása
- ☐ Könyv hátoldalán található ismertető
- ☐ Óvodapedagógus ajánlása
- ☐ Reklám
- ☐ Saját ízlésem szerint

20. Gyermeked igényli-e, hogy olvasson neki?

- ☐ Igen, naponta többször
- ☐ Igen, hetente többször
- ☐ Igen, havonta többször
- ☐ Egyáltalán nem igényli

21. Ki választja ki az olvasni kívánt mesét?

- ☐ Gyermek
- ☐ Szülő
- ☐ Közösén

22. Mi alapján választ leggyakrabban mesét?

- ☐ Gyermek életkora és fejlettségi szintje
- ☐ Gyermek kérése
- ☐ Internetes ajánlás
- ☐ Ismerős ajánlása
- ☐ Olvasás témájú közösségi csoportok ajánlása
- ☐ Óvodapedagógus ajánlása
- ☐ Saját ízlésem szerint

23. Milyen eszköz segítségével történik a mesemondás? (Több válasz jelölhető.)

- ☐ Könyv
- ☐ Telefon
- ☐ Tablet
- ☐ Laptop
- ☐ Eszköz nélkül, fejből

24. Milyen médiaeszközök találhatóak az Önök háztartásában? (Több válasz jelölhető.)

- ☐ Asztali számítógép
- ☐ Laptop
- ☐ Tablet
- ☐ Okostelefon
- ☐ Televízió
- ☐ Videó, DVD lejátszó

25. Mennyi időt tölt gyermeke egy átlagos hétköznapi, illetve hétvégén digitális eszközön történő mesenézéssel?

	Napi 0-30 perc	Napi 31- 60 perc	Napi 1-2 óra	Napi 2-3 óra	Naponta 3 óránál többet	Egyáltalán nem néz mesét
Hétköznapi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hétvége	☐	☐	☐	☐	☐	☐

26. Milyen eszközön néz leggyakrabban mesét a gyermeke?

- ☐ Televízió
- ☐ Laptop
- ☐ Tablet
- ☐ Okostelefon

27. A meseolvasás helyett szokták-e a rajzfilmnézést választani?

- ☐ Igen, szinte minden alkalommal
- ☐ Igen, az esetek többségében
- ☐ Az esetek többségében a könyvből való olvasást választjuk
- ☐ Soha, kizárólag könyvből olvasunk

28. Gyermekének van-e saját okostelefonja vagy tablete?

- ☐ Igen, telefon
- ☐ Igen, tablet
- ☐ Mindkettő
- ☐ Egyik sem

29. Mennyi időt tölt gyermeke okoseszköz (telefon, tablet) előtt egy átlagos hétköznapi, hétvégén?

	Napi 0-30 perc	Napi 31- 60 perc	Napi 1-2 óra	Napi 2-3 óra	Naponta 3 óránál többet	Egyáltalán nem tölt időt
Hétköznapi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hétvége	☐	☐	☐	☐	☐	☐

30. Mire használja gyermeke az okostelefonját, tabletét?

- ☐ Játékra
- ☐ Kapcsolattartásra (pl. nagyszülőkkel)
- ☐ Készségfejlesztésre (pl. oktató célú videók nézése)
- ☐ Mesenézésre
- ☐ Szórakozásra (pl. zenehallgatás)
- ☐ Nem használ okoseszközt

31. Figyelemmel kíséri, hogy gyermeke mennyi időt tölt okoseszköz előtt, valamint, hogy milyen tartalmakat tekint meg?

- Igen, felügyelem a megtekintett tartalmakat és az eszközhasználat idejét.
- Igen, figyelemmel kísérem a megtekintett tartalmakat.
- Igen, felügyelem az eszközhasználat idejét.
- Nem kísérem figyelemmel sem a megtekintett tartalmat, sem az eszközhasználat idejét.
- Gyermeke nem használ okoseszközt.

2. számú melléklet - Beleegyező nyilatkozat a gyermekekkel való interjúkészítéshez

NYILATKOZAT

Alulírott (szülő/gondviselő) hozzájárulok ahhoz, hogy válaszaim, valamint gyermekem..... válaszai, elkészült munkája, saját és gyermekem nevének és személyes adatainak titokban tartásával, Csáti-Gyulai Szandra Andrea a szakdolgozatában felhasználja.

A kutatás menetéről és körülményeiről megfelelő és elfogadható tájékoztatást kaptam.

Tiszafüred,.....

.....

a vizsgálatban résztvevő aláírása

3. számú melléklet – Óvodapedagógusokkal készített interjúk

Ilidikó - 1998 szeptember óta, 24 éve dolgozik óvodapedagógusként, kisebb kihagyásokkal.

Fontosnak tartod-e a gyermekek életében a mesét, a könyvekből való élmény- és ismeretszerzést? Miért?

Igen fontosnak tartom mind a mesét, mind pedig a könyvekből való ismeret- és élményszerzést, hiszen ezeknek sokoldalú fejlesztő hatásuk van. Például fejleszti a gondolkodást, szókinccset, illetve a beszédet is.

Verselés-mesélés tevékenységek alkalmával, mi alapján választod ki a feldolgozandó irodalmi alkotást?

A verselés-mesélés tevékenységek alkalmával az irodalmi alkotásokat minden esetben a gyermekek életkorának és fejlettségi szintjének figyelembevételével választom meg a témaheteknek megfelelően.

Mi alapján választasz mesét a tevékenységek, illetve a délutáni meseolvasás alkalmával?

A tevékenységhez a meséket az előző kérdésnél említett szempontok figyelembevételével választom meg.

A délutáni meseolvasás alkalmával úgy választom ki a mesét, hogy az a gyermekek számára könnyen érthető legyen, valamint segítse a gyermekek megnyugvását.

A gyermekek jellemzően ismerik az általad elmondott/olvasott mesét, vagy itt ismerkednek meg vele az óvodában? Tapasztalataid szerint, milyen gyakran hallanak mesét otthon? Megszokott tevékenység számukra, vagy inkább csak az óvodában találkoznak vele?

Azt kell mondanom, hogy változó. A legtöbb gyermek az óvodában hall csak élő mesét. A meglátásom, hogy egyre kevesebb családban jut idő meseolvasásra.

Modern vagy népmesét olvasol szívesebben a gyermekeknek?

Mindkét mesetípust szívesen olvasom a gyermekeknek.

Melyek azok a mesék, amelyeket szerinted értékek közvetítésére alkalmasak, illetve minőséginek találsz? Van-e olyan mese, amit nem javasolsz?

Értékközvetítésre a legalkalmasabb mesék a népmesék, melyeket minőséginek találok. Amit pedig egyáltalán nem javaslok azok a gyermekekben félelmet keltő mesék.

Mi a véleményed az otthoni mesélési szokásokról? Észrevehető, ha egy gyermeknek nem mesélnek rendszeresen otthon? Ha észrevehető, miben nyilvánul meg az meseolvasás hiánya?

Nagyon észrevehető az otthoni mesélési szokások hiánya, pedig a gyermekek nagyon igényelnék a meséket, a szülőkkel töltött közös pillanatokat.

A meseolvasás hiánya leginkább a gyermekek beszédén, és szókincsén vehető észre, hiszen sokkal visszamaradottabbak ezen területeken.

Vannak-e olyan mesék, amelyeket a gyermekek kérnek, hogy meséld el nekik? Melyek ezek?

Mindig vannak aktuális kedvenceik a gyermekeknek, melyeket hétről-hétre újra el kell nekik mesélni. Leginkább az állatmesék ezek. A mostani kedvenc a kiskakas gyémántfélkrajcárja című mese.

Mely mesekönyvekből hallgatnak a gyermekek szívesen mesét?

Leginkább azokból a mesekönyvekből hallgatnak a gyermekek szívesen mesét, amelyeket ők maguk hoznak otthonról, tehát a saját könyveikből.

Tapasztalataid alapján a gyermekek a szabad játék ideje alatt vesznek-e elő könyveket? Ha igen, milyen témájúakat?

Azt tapasztalom, hogy a gyermekek nagyon szívesen vesznek le könyveket a polcokról. Mindig vannak aktuális kedvencek. A nagyobbak most leginkább természettudományokkal kapcsolatos könyveket lapozgatnak.

Mi a véleményed a gyermekek digitális eszközhasználatáról? Mit gondolsz, a digitális eszközök jelenléte az óvodáskorú gyermekek életében, összefüggésbe hozható-e a meseolvasás hiányával, illetve ezek az eszközök befolyásolják-e a gyermek érdeklődését a mesék, valamint könyvek iránt?

Úgy gondolom, hogy az élő mesélést semmi nem helyettesítheti, de természetesen lehet mesét is nézni, hiszen hozzájárul a vizuális képzelet fejlődéséhez.

A médiaeszközök rendszeres használata nagymértékben hozzájárul ahhoz, hogy a meseolvasás háttérbe szoruljon.

Fontosnak tartod-e az olvasóvá nevelés megalapozását? Ha igen miért?

Fontosnak tartom, mert a gyermekek óvodáskorban a legfogékonyabbak, és ebben az életkorban kell lerakni az olvasóvá nevelés alapjait.

Véleményed szerint mikor kell elkezdni a gyermekek olvasóvá nevelését? Kinek a feladata?

Mit tehet az óvodapedagógus a sikeres olvasóvá nevelés érdekében?

Véleményem szerint 6 hónapos korban már a szülő mesélhet a gyermekének. Elsődlegesen a szülők feladata a gyermek olvasóvá nevelése, az óvodapedagógus ebben csak partner lehet, hiszen az óvodai évek során a gyermek rengeteg irodalmi alkotással megismerkedik.

Ibolya – 40 éve dolgozik óvodapedagógusként. Az idei évben kezdi meg nyugdíjas éveit.

Fontosnak tartod-e a gyermekek életében a mesét, a könyvekből való élmény- és ismeretszerzést? Miért?

Fontosnak tartom, hiszen a mese a beszédfejlődésben, a szókincsgyarapodásban, a félelmek leküzdésében nagyon sokat segít a gyermekeknek.

Verselés-mesélés tevékenységek alkalmával, mi alapján választod ki a feldolgozandó irodalmi alkotást?

A gyermekek életkori sajátosságainak megfelelő meséket választok, de figyelembe veszem az aktualitásokat.

Mi alapján választasz mesét a tevékenységek, illetve a délutáni meseolvasás alkalmával?

A meseválasztás során ügyelek arra, hogy a kiválasztott mese a gyermekek számára könnyen feldolgozható legyen.

A gyermekek jellemzően ismerik az általad elmondott/olvasott mesét, vagy itt ismerkednek meg vele az óvodában? Tapasztalataid szerint, milyen gyakran hallanak mesét otthon? Megszokott tevékenység számukra, vagy inkább csak az óvodában találkoznak vele?

Vannak, akik itt az óvodában ismerkednek meg a mesével, de vannak olyanok is, akik már kiskoruk óta hallanak otthon meséket. A meglátásom az, hogy egyre kevesebb gyermeknek megélnék otthon, de akinek mesélnek annak napi rendszerességgel.

Modern vagy népmesét olvasol szívesebben a gyermekeknek?

Mindkettőt szívesen olvasom, azt vallom, hogy minden mese hasznos a gyermekek fejlődésében.

Melyek azok a mesék, amelyeket szerinted értékek közvetítésére alkalmasak, illetve minőséginek találasz? Van-e olyan mese, amit nem javasolsz?

Amit javaslok és amelyek értékek közvetítésére alkalmasak azok a népmesék.

Mi a véleményed az otthoni mesélési szokásokról? Észrevehető, ha egy gyermeknek nem mesélnek rendszeresen otthon? Ha észrevehető, miben nyilvánul meg az meseolvasás hiánya?

Bizony észrevehető. Azok a gyermekek, akiknek nincsenek rendszeres otthoni meseélményeik nehezen motiválhatóak a tevékenységekre, illetve nagyon kevés ideig képesek figyelni a mesélések során.

Vannak-e olyan mesék, amelyeket a gyermekek kérnek, hogy meséld el nekik? Melyek ezek?

A kisebb gyermekek főként az állatokról szóló meséket kedvelik, míg a nagyobbak már a hosszabb, feszültségeket okozó, de a végén „minden jóra” forduló mesétek részesítik előnyben.

Mely mesekönyvekből hallgatnak a gyermekek szívesen mesét?

Modern és népmeséket tartalmazó könyvekből egyaránt. Az otthonról hozott könyvekben található meséket is szívesen meghallgatják.

Tapasztalataid alapján a gyermekek a szabad játék ideje alatt vesznek-e elő könyveket? Ha igen, milyen témájúakat?

Változó. Többen szívesen lapozgatják, illetve önállóan mesélnek a könyvek képei alapján. Pl. Bogyó és Babóca, járművekről, hercegnőkről, állatokról szóló mesekönyveket vesznek le a polcra.

Mi a véleményed a gyermekek digitális eszközhasználatáról? Mit gondolsz, a digitális eszközök jelenléte az óvodáskorú gyermekek életében, összefüggésbe hozható-e a meseolvasás hiányával, illetve ezek az eszközök befolyásolják-e a gyermek érdeklődését a mesék, valamint könyvek iránt?

Ha keveset használják ezeket az eszközöket, és a meséket csak azután nézik meg, ha már hallották őket élőszóban, kiegészítésként megnézhetik azokat.

Szerintem sokan azért nem képesek egy-egy mese végig hallgatására, mert a médiaeszközök által nagyon sok digitális inger éri őket.

Fontosnak tartod-e az olvasóvá nevelés megalapozását? Ha igen miért?

Minél többet olvasunk, annál inkább könnyebb a világban való eligazodás. Az könyvek szeretete és a rendszeres olvasás segíti az emberi kapcsolatok alakulását is.

Véleményed szerint mikor kell elkezdni a gyermekek olvasóvá nevelését? Kinek a feladata?

Mit tehet az óvodapedagógus a sikeres olvasóvá nevelés érdekében?

Már kisgyermekkorban minél több mondókát, verset, mesét kell közvetíteni a gyermekek felé, mely elsősorban a szülő feladata.

Az óvodapedagógus annyit tehet, hogy az óvodai mindennapokba minél több könyvvel, mesével kapcsolatos élményt biztosít a gyermek számára.

Anikó – 6 éve van a pedagógusi pályán

Fontosnak tartod-e a gyermekek életében a mesét, a könyvekből való élmény- és ismeretszerzést? Miért?

Igen, fontosnak tartom. A mese épít, gyarapít, ismeretet közöl. Fejleszti a gyermekek fantáziavilágát, emlékezetét, segít eligazodni, megismerni, megérteni az őt körülvevő természeti, társadalmi környezetét, annak hagyományaival.

Verselés-mesélés tevékenységek alkalmával, mi alapján választod ki a feldolgozandó irodalmi alkotást?

Figyelembe veszem a gyermekek életkorát, képességét. Alkalmhoz, évszaknak megfelelően, feldolgozási lehetőségek (drámajáték), illetve további játéklehetőségek alapján választok gyermekirodalmi művet.

Mi alapján választasz mesét a tevékenységek, illetve a délutáni meseolvasás alkalmával?

A délelőtti mesemondáshoz/meseolvasáshoz a heti témának, életkornak, képességnek, alkalomnak, évszaknak, feldolgozási lehetőségnek, illetve játéklehetőségeknek megfelelően választok mesét.

A délutáni meseolvasásánál igyekszem figyelembe venni a heti témát, az életkort, a képességeket, az alkalmakat, évszakokat és ennek megfelelően választom ki a gyermekirodalmi művet.

A gyermekek jellemzően ismerik az általad elmondott/olvasott mesét, vagy itt ismerkednek meg vele az óvodában? Tapasztalataid szerint, milyen gyakran hallanak mesét otthon? Megszokott tevékenység számukra, vagy inkább csak az óvodában találkoznak vele?

Tapasztalatom az, hogy a gyermekek otthon a televízióról, tabletről, telefonról néznek mesét. Jelenleg a csoportomban 22 gyermekből három gyermeknek tudom, hogy rendszeresen elalvás előtt mesét olvasnak mesekönyvből. Ennek az arálynak is nagyon örülök, mivel korábban még ennyi gyermek számára sem olvastak mesét otthon.

Azt kell mondanom, hogy a gyermekek zöme itt az óvodában hall, illetve ismerkedik meg a különböző gyermekirodalmi műfajokkal.

Modern vagy népmesét olvasol szívesebben a gyermekeknek?

Nem tudok választani a jelenlegi szerzők és a népmesék között, mivel mindkettőt szívesen közvetítem a gyermekeknek.

Melyek azok a mesék, amelyeket szerinted értékek közvetítésére alkalmasak, illetve minőséginek találasz? Van-e olyan mese, amit nem javasolsz?

Minden mese értéket közvetít. Személy szerint szívesen mesélek a gyermekeknek Fésűs Éva: Ezüsthedű című könyvéből, Zelk Zoltántól, Lázár Ervintől, Móra Ferencről, amely az óvodás korosztálynak megfelelő, vagy egy-egy népmesét.

Az óvodapedagógus feladata, hogy a megfelelő irodalmi művet kiválassza.

Mi a véleményed az otthoni mesélési szokásokról? Észrevehető, ha egy gyermeknek nem mesélnek rendszeresen otthon? Ha észrevehető, miben nyilvánul meg az meseolvasás hiánya?

Igen észrevehető, ha egy gyermeknek nem mesélnek otthon. A figyelme nehezebben köthető le, megolvasás közben folyamatosan mocorog, nem hagyja a többieket.

Vannak-e olyan mesék, amelyeket a gyermekek kérnek, hogy meséld el nekik? Melyek ezek?

Igen, ilyenek a Vajaspánkó, A 3 kismalac és a farkas, A kismalac és a farkasok.

Mely mesekönyvekből hallgatnak a gyermekek szívesen mesét?

A magyar népmesékből és Fésűs Éva Ezüsthedű című könyvéből.

Tapasztalataid alapján a gyermekek a szabad játék ideje alatt vesznek-e elő könyveket? Ha igen, milyen témájúakat?

Igen, az állatos és ismeretterjesztő könyveket lapozzák leginkább.

Mi a véleményed a gyermekek digitális eszközhasználatáról? Mit gondolsz, a digitális eszközök jelenléte az óvodáskorú gyermekek életében, összefüggésbe hozható-e a meseolvasás hiányával, illetve ezek az eszközök befolyásolják-e a gyermek érdeklődését a mesék, valamint könyvek iránt?

Véleményem szerint nagyon fontos, hogy hogyan használjuk a digitális eszközöket és mennyi ideig, mikor, melyik napszakban és milyen eszközöket. Legtöbbször leültetik egy telefon elé a gyermeküket, azon kapcsolják be a mesét az orvosi rendelőben míg arra várnak, hogy sorra kerüljenek. De láttam már, hogy étkezések alkalmával is segítségül hívják a digitális eszközöket, melyeken a gyermek mesét néz, amíg édesanyja megeteti. A mesét ezen esetekben nem a gyermek ismereteinek bővítésére használják, hanem figyelemelterelés céljából. Azt mondom vannak nagyon jó hangoskönyvek, melyek bárki rendelkezésére állnak. Ez kiiktatná a képi vibrálást, képi játékot, mely a gyermekek ingrendszerére károsan hat. Az interneten emellett rengeteg olyan tartalom van, mely a gyermekek ismeretének bővítésére alkalmasak. Ezek levetítését viszont fontos, hogy nagy képernyőn tegyünk.

Összegezve a digitális eszközöket fel lehet használni a gyermekek ismeretének bővítésére, de a mesélést nem pótolhatja, még a hangoskönyv sem. Az olvasóvá neveléshez kell, hogy közvetlenül, minél többször a gyermek a kezébe vegye a könyvet, mert így tapasztalja meg később, hogy a könyvek értéket rejtenek, amit meg kell becsülni és vigyázni kell rá.

Véleményed szerint mikor kell elkezdni a gyermekek olvasóvá nevelését? Kinek a feladata?

Mit tehet az óvodapedagógus a sikeres olvasóvá nevelés érdekében?

Épp úgy, mint a zenei nevelés, az olvasóvá nevelés is már az anyaméhben elkezdődik, még akkor is, ha a magzathoz csak beszél a szülő, vagy elmeséli a napi történeteket.

Elsősorban a szülő feladata az olvasóvá nevelés. Az óvodapedagógus feladata az, hogy minél többet meséljen a gyermekeknek, minél több verset, mesét dolgozzanak fel, látogatásokat szervezzenek könyvtárakba.

Mária – 25 éve dolgozik óvodapedagógusként

Fontosnak tartod-e a gyermekek életében a mesét, a könyvekből való élmény- és ismeretszerzést? Miért?

Igen, kifejezetten fontosnak tartom a gyermekek életében mind a mesét, mind a könyvből való ismeretszerzést, mert ezáltal fejlődik a szókincsük, a képzeletük, az emlékezetük, valamint rengeteg tapasztalatot, ismeretet szerezhetnek ezek révén.

Verselés-mesélés tevékenységek alkalmával, mi alapján választod ki a feldolgozandó irodalmi alkotást?

Minden esetben figyelembe veszem a gyermekek életkori sajátosságait és fejlettségi szintjüket. Ezek alapján választom meg az anyagokat az évszaknak, ünnepnek megfelelően.

Mi alapján választasz mesét a tevékenységek, illetve a délutáni meseolvasás alkalmával?

A héten tervezett projekt témájához kapcsolódó meséket választok, ezen alkalmaknál is figyelembe véve a gyermekek életkori sajátosságait. A délutáni meseolvasás alkalmával próbálok nem túl hosszú meséket választani, de törekszem arra, hogy a gyermekek számára ezek a mesék megadják az alváshoz szükséges nyugalmat.

A gyermekek jellemzően ismerik az általad elmondott/olvasott mesét, vagy itt ismerkednek meg vele az óvodában? Tapasztalataid szerint, milyen gyakran hallanak mesét otthon? Megszokott tevékenység számukra, vagy inkább csak az óvodában találkoznak vele?

Sajnos az elmúlt évek tapasztalatai azt mutatják, hogy a szülők nem minden esetben tartják fontosnak a meseolvasást. Azt gondolják, hogy ha egész délután mesét nézett a gyermek (amelyet egyedül és válogatás nélkül tesz meg), akkor nincs szüksége a meseolvasásra. Azt tapasztalom saját magam is, hogy kevés az a gyermek, akinek olvasnak otthon, sok esetben a gyermekek itt ismerkednek meg a mesékkal az óvodában.

Modern vagy népmesét olvasol szívesebben a gyermekeknek?

Legszívesebben népmeséket olvasok a gyermekeknek, modern meséket csak nagyon ritkán választok.

Melyek azok a mesék, amelyeket szerinted értékek közvetítésére alkalmasak, illetve minőséginek találasz? Van-e olyan mese, amit nem javasolsz?

Boldizsár Ildikó meséi azt gondolom értékeket közvetítenek. Az ő mesét szívesen olvasom a gyermekeknek, hisz erkölcsi tanító jelleggel bírnak.

Amit egyáltalán nem javaslok és én magam sem olvasok a gyermekeknek azok a mesék amelyeket az LMBTQ által ajánlanak.

Mi a véleményed az otthoni mesélési szokásokról? Észrevehető, ha egy gyermeknek nem mesélnek rendszeresen otthon? Ha észrevehető, miben nyilvánul meg az meseolvasás hiánya?

Nagyon kevés olyan gyermek van, akinek a szülei rendszeresen olvasnak fel mesét. Ez jórészt abban nyilvánul meg, hogy ezek a gyermekek az óvodában nem képesek nyugodtan végighallgatni egy mesét. Mindemellett azoknak a gyermekeknek, akiknek nincsenek otthoni meseélményei, szókincsükben jelentősen le vannak maradva azoktól a társaiktól, akik mindennapos mesehallgatók. Ezeknél a gyermekeknél megfigyelhető, hogy fantáziájuk is leszűkül, ami a verbális világ után a képi, vizuális ábrázolásnál is hátrány.

Vannak-e olyan mesék, amelyeket a gyermekek kérnek, hogy meséld el nekik? Melyek ezek?

Igen, vannak ilyen mesék. Nagyon sokszor kéri a Kiskakas gyémánt félkrajcárja című mesét, melyet mindig nagy szeretettel és jókedvvel hallgatnak végig. De pl. Az aranytarajos kiskakas, A vajaspánkó, Szutyjev Az alma című meséjét is szokták kérni.

Mely mesekönyvekből hallgatnak a gyermekek szívesen mesét?

Mesekönyvekből kifejezetten nem kérnek mesét, de bármelyik mesekönyvből szívesen hallgatnak meséket, csak az számít nekik, hogy meséljek nekik.

Tapasztalataid alapján a gyermekek a szabad játék ideje alatt vesznek-e elő könyveket? Ha igen, milyen témájúakat?

Meglátásom szerint, azok a gyermekek, akik könyves környezetben nőnek fel a szabad játék ideje alatt rendszeresen lapoznak könyveket, akik nem ilyen környezetben nevelkednek, ők rávezetés után nyúlnak a könyvekhez. A téma változó, ha mondanom kellene egyet akkor a képeskönyv, amit gyakran levesznek a polcról.

Mi a véleményed a gyermekek digitális eszközhasználatáról? Mit gondolsz, a digitális eszközök jelenléte az óvodáskorú gyermekek életében, összefüggésbe hozható-e a meseolvasás hiányával, illetve ezek az eszközök befolyásolják-e a gyermek érdeklődését a mesék, valamint könyvek iránt?

Azt látom, hogy a mai világban felnövő gyermekek mindennapjába bekúszott a médiaeszközök használata, többségük a digitális eszközökön nő fel. Azt gondolom a gyermekek érdeklődését a könyvek és a mesék iránt nagymértékben befolyásolják, és nagymértékben hozzájárulnak a meseolvasás hiányához.

Fontosnak tartod-e az olvasóvá nevelés megalapozását? Ha igen miért?

Igen, fontosnak tartom azt, hogy a gyermekek olvasóvá nevelését megalapozzuk, hogy később olvasó felnőttekké váljanak. Az óvodáskorban a gyermeki személyiségfejlődés nélkülözhetetlen segítője a mese.

Véleményed szerint mikor kell elkezdni a gyermekek olvasóvá nevelését? Kinek a feladata?

Mit tehet az óvodapedagógus a sikeres olvasóvá nevelés érdekében?

A gyermekek olvasóvá nevelése a családban már kisgyermekkorban el kellene, hogy kezdődjön textilkönyvekkel. A szülő 1-2 éves gyermeknek már mesélhetne és szinte észrevétlenül a mindennapjuk részévé kellene, hogy váljon.

Az óvodapedagógusok leleményesen kihasználják a kezdeményezések adta lehetőségeket, mesélnek a gyermekeknek, emellett a mesés és más témájú könyveket a gyermekek számára elérhetővé helyezik, annak céljából, hogy a gyermekek használják őket, ezáltal segítve őket a könyvek szeretetére.

Katalin– 2002 óta dolgozik óvodapedagógusként

Fontosnak tartod-e a gyermekek életében a mesét, a könyvekből való élmény- és ismeretszerzést? Miért?

A mesélés, verselés, könyvnézegetés nagy hatással van a kisgyermeknek értelmi- (beszéd, gondolkodás, emlékezet, képzelet), érzelmi- és szociális fejlődésére. A gyermek olyan tapasztalatokra, ismeretekre tesz szert, amelynek megszerzésére más helyzetekben nincs lehetősége.

Verselés-mesélés tevékenységek alkalmával, mi alapján választod ki a feldolgozandó irodalmi alkotást?

A gyermekirodalmi művek kiválasztásánál, figyelembe veszem azt, hogy a gyermekeknek nincsenek előítéleteik, nem idegenkednek a modern, sem a klasszikus művektől. Felelősséggel kell rendelkezünk abban a tekintetben, hogy milyen gyermekirodalmi művekkel ismertetjük meg őket az óvodás éveik alatt. Fontos továbbá az is, hogy a kortárs gyermekirodalom, a klasszikus és az archaikus népmese világát is megismerjék.

Mi alapján választasz mesét a tevékenységek, illetve a délutáni meseolvasás alkalmával?

Óvodapedagógusként alkalmazkodnunk kell az élethelyzetekhez: évszakok, természeti jelenségek, ezért minden lehetőséget meg kell, hogy ragadjunk a verselésre, mesélésre. A mese kiválasztását minden esetben a gyermekcsoport életkorához, összetételéhez igazítom. Figyelembe veszem az életkori sajátosságokat. Az, hogy egy gyermeknek melyik mese a legmegfelelőbb az adott életkorban, az attól függ, hogy hol tart a fejlődésben és milyen problémák foglalkoztatják. Népi, klasszikus és kortárs irodalmi műveket alkalmazok a mindennapokban.

A délutáni meseolvasások alkalmával törekszem arra, hogy a gyermekek számára ismerős, általuk kedvelt meseszereplők jelenjenek meg.

A gyermekek jellemzően ismerik az általad elmondott/olvasott mesét, vagy itt ismerkednek meg vele az óvodában? Tapasztalataid szerint, milyen gyakran hallanak mesét otthon? Megszokott tevékenység számukra, vagy inkább csak az óvodában találkoznak vele?

Tapasztalataim szerint a családokban túlburjánzott a személytelen televízió, videó, számítógép és a különféle okoseszközök, ezáltal az szülők általi mesemondása gyermekek életében nagyon ritka. A legtöbben az óvodában ismerkednek meg mesével, itt megszokott tevékenység, hiszen mindennapos a mesemondás.

Modern vagy népmesét olvasol szívesebben a gyermekeknek?

Szerintem a népmese a mai társadalomban fontos, ezért én szívesebben olvasok a gyermekeknek ilyen fajta meséket. A modern mesék egy része is valóban színvonalas, de teljesen más segítséget nyújt a gyermeknek, mint a népmese burkolt üzenete. Éppen ezért a modern meséket alkalmazását inkább a szülőknek hagyom.

Melyek azok a mesék, amelyeket szerinted értékek közvetítésére alkalmasak, illetve minőséginek találasz? Van-e olyan mese, amit nem javasolsz?

Attól függetlenül, hogy a mesékének pozitív hatásai érvényesülnek, meg kell válogatni a gyermekeknek szánt mesét. A népmesék azok, melyek értékeket közvetítenek szerintem.

Mi a véleményed az otthoni mesélési szokásokról? Észrevehető, ha egy gyermeknek nem mesélnek rendszeresen otthon? Ha észrevehető, miben nyilvánul meg az meseolvasás hiánya?

Régen, amikor még nem volt ennyi digitális eszköz és ilyen sok mesecsatorna, addig teljesen természetes volt, hogy a szülők este, lefekvés előtt mesét olvastak gyermeküknek. Ma már inkább leültetik őket a tv vagy telefont elé, addig sem kell foglalkozni vele. Azért nem általánosítható ez a vélemény sem, hiszen vannak olyan szülők, akik fontosnak tartják a mesét és a közös meseélményeket. Van olyan gyermek a csoportomban, aki nagyon rossz anyagi körülmények között él, és édesanyjának alacsony iskolai végzettsége van, ennek következtében otthon nem hall mesét, és talán még mesekönyvet sem lát. Az óvodában viszont előszeretettel nézegeti a színes, szép könyveket.

Vannak-e olyan mesék, amelyeket a gyermekek kérnek, hogy meséld el nekik? Melyek ezek?

Mindig van épp aktuális kedvenc, most pl. A kiskakas gyémánt félkrajcárja.

Mely mesekönyvekből hallgatnak a gyermekek szívesen mesét?

Fésűs Éva: Ezüst hegedű című könyvéből nagyon szeretnek meséket hallgatni.

Tapasztalataid alapján a gyermekek a szabad játék ideje alatt vesznek-e elő könyveket? Ha igen, milyen témájúakat?

A gyermekek többsége játékidő alatt is szívesen lapozgat könyveket. A kisebbek általában leporellókat nézegetnek, őket többnyire csak a képek kötik le. A nagyobbak inkább ismeretterjesztő könyveket nézegetnek.

Mi a véleményed a gyermekek digitális eszközhasználatáról? Mit gondolsz, a digitális eszközök jelenléte az óvodáskorú gyermekek életében, összefüggésbe hozható-e a

meseolvasás hiányával, illetve ezek az eszközök befolyásolják-e a gyermek érdeklődését a mesék, valamint könyvek iránt?

Egyre több szülő ülteti gyermekét le az úgynevezett „árammal ellátott bébiszitterekhez”, melyek a tv, a telefon, a tablet. Eközben pedig a meseolvasás egyre inkább háttérbe szorul, kisebb szerepet kap a gyermek életében. A családok egy részének még csak mesekönyve sincs otthon, s csak igen kevés az a gyermek, aki mindennap hall mesét. Én azt gondolom, ennek oka a szülők időhiánya, vagy a feszültség, ami bennük keletkezik a nap folyamán. Emellett természetesen az okoseszközök jelenléte is hozzájárul a meseolvasás hiányához.

Fontosnak tartod-e az olvasóvá nevelés megalapozását? Ha igen miért?

A mesék észrevétlenül juttatják a gyermekeket intellektuális és érzelmi gazdagsághoz, műveltséghez, tudásgyarapításhoz, személyiségfejlődéshez, de csak akkor, ha a mesék eljutnak a gyermekhez. Ezért fontos, hogy rendszeresen olvassunk, meséljünk nekik.

Véleményed szerint mikor kell elkezdni a gyermekek olvasóvá nevelését? Kinek a feladata?

Mit tehet az óvodapedagógus a sikeres olvasóvá nevelés érdekében?

A mesékkel való találkozást, az olvasóvá nevelést már egészen kisgyermekkorban el kellene kezdeni a szülőknek. Az óvodapedagógus annyit tehet, hogy a gyermekeknek segítséget nyújt abban, hogy képesek legyenek befogadni a meséket a mindennapos mesélések segítségével, mely hozzájárul a gyermek későbbi irodalmi érdeklődéséhez is. Mindemellett lehetőséget biztosít, hogy a gyermek kapcsolatba kerüljön a könyvekkel, megszeresse és megtanulja értékelni azokat.

Nikolett – 9 hónapja dolgozik óvodapedagógusként

Fontosnak tartod-e a gyermekek életében a mesét, a könyvekből való élmény- és ismeretszerzést? Miért?

Természetesen fontosnak tartom a mesélést, ugyanis a gyermek rengeteg élethelyzetet megélhet, akár feldolgozhat egy-egy mese által.

Verselés-mesélés tevékenységek alkalmával, mi alapján választod ki a feldolgozandó irodalmi alkotást?

Több művet elolvasok előre, majd azokat válogatom ki, melyek illeszkednek az aktuális hét témájához, a gyermekek életkorához. Fontosnak tartom, hogy olyan mesét válasszak ki, mely értékek közvetítésére alkalmas.

Mi alapján választasz mesét a tevékenységek, illetve a délutáni meseolvasás alkalmával?

A délutáni meseolvasás alkalmával nem feltétlenül új meséket választok, hanem olyanokat is, amelyeket a gyermekek már ismernek és szeretnek. Mindig vannak a csoportnak aktuális kedvencei. Ezen időszakban a mese megválasztása során olyan mesét választok ki, amelyben nincsenek a gyermekek számára félelmetes jelenetek.

A gyermekek jellemzően ismerik az általad elmondott/olvasott mesét, vagy itt ismerkednek meg vele az óvodában? Tapasztalataid szerint, milyen gyakran hallanak mesét otthon? Megszokott tevékenység számukra, vagy inkább csak az óvodában találkoznak vele?

Jellemzően nem ismerik az általam elmondott meséket, általában itt ismerkednek meg velük az óvodában. Úgy gondolom, hogy nagyon kevés az a gyermekek, aki otthon mesét hall szüleitől.

Modern vagy népmesét olvasol szívesebben a gyermekeknek?

Népmeséket olvasok szívesen.

Melyek azok a mesék, amelyeket szerinted értékek közvetítésére alkalmasak, illetve minőséginek találsz? Van-e olyan mese, amit nem javasolsz?

Véleményem szerint azok a mesék, melyek értékek közvetítésére alkalmasak: A só, A három pillangó.

Olyan mese, amit nem javasolnék olyan nincs.

Mi a véleményed az otthoni mesélési szokásokról? Észrevehető, ha egy gyermeknek nem mesélnek rendszeresen otthon? Ha észrevehető, miben nyilvánul meg az meseolvasás hiánya?

Azok a gyermekek, akiknek rendszeresen olvasnak otthon képzelőerejük sokkal fejlettebb, szerteágazóbb, emellett már mesehallgatási szokásuk is kialakult.

Vannak-e olyan mesék, amelyeket a gyermekek kérnek, hogy meséld el nekik? Melyek ezek?

Igen vannak ilyenek. A répa című orosz népmese, az Ábelesz-kóbelesz, A vajaspánkó, valamint A három kismalac és a farkas.

Mely mesekönyvekből hallgatnak a gyermekek szívesen mesét?

Legszívesebben a 100 magyar népmese című könyvből hallgatnak szívesen mesét.

Tapasztalataid alapján a gyermekek a szabad játék ideje alatt vesznek-e elő könyveket? Ha igen, milyen témájúakat?

A csoportomban jellemző, hogy a gyermekek vesznek elő könyveket. Többnyire állatokról szóló történeteket, de gyakran lapozzák a Bogyó és Babóca köteteit is.

Mi a véleményed a gyermekek digitális eszközhasználatáról? Mit gondolsz, a digitális eszközök jelenléte az óvodáskorú gyermekek életében, összefüggésbe hozható-e a meseolvasás hiányával, illetve ezek az eszközök befolyásolják-e a gyermek érdeklődését a mesék, valamint könyvek iránt?

A gyermekek inkább már tableten, telefonon, vagy lapon néznek inkább mesét, mely során kész képekkel vannak kiszolgálva, még akkor is, ha erre még nem érettek meg. Egyértelműen összefüggésbe hozható a meseolvasás hiányával a médiaeszközhasználat, mert a szülők számára is könnyebb ezeket mesét kapcsolni, mint felolvasni. Az élőszavas mese pedig sokkal jobb lenne, hiszen a gyermek saját maga alakítaná a képeket, pont abban a formában, melyre neki szüksége van.

Fontosnak tartod-e az olvasóvá nevelés megalapozását? Ha igen miért?

Igen fontosnak tartom. Szeretném, ha a digitális eszközök világában a könyv értéke fennmaradna, illetve, hogy a gyermekek érdeklődjenek a könyvek iránt.

Véleményed szerint mikor kell elkezdni a gyermekek olvasóvá nevelését? Kinek a feladata?

Mit tehet az óvodapedagógus a sikeres olvasóvá nevelés érdekében?

A szülőnek már jóval óvodáskor előtt el kellene kezdeni gyermekét bevezetni a mesék világában, a könyvek szeretetére, ezáltal is megannyi lehetőséget biztosítva a gyermek fejlődéséhez.

Az óvodapedagógus annyit tehet, hogy az óvodai mindennapok során a lehetőségeihez mérten a gyermekek számára meséket olvas, mond, valamint segít utat találni a gyermek és a könyv között.

Ágnes – 2021. június 1. óta dolgozik óvodapedagógusként, de az azt megelőző év november hónapjától pedagógiai asszisztens beosztásban óvodapedagógusi feladatokat látott el.

Fontosnak tartod-e a gyermekek életében a mesét, a könyvekből való élmény- és ismeretszerzést? Miért?

Véleményem szerint nagyon fontos a gyermekek életében a mese, mert rengeteg területen fejleszti a gyermekeket.

Verselés-mesélés tevékenységek alkalmával, mi alapján választod ki a feldolgozandó irodalmi alkotást?

A tevékenységek alkalmával a heti témához kapcsolódóan választok irodalmi műveket. Azonban, ha azt látom, hogy bántja őket valami, vagy sok a konfliktus, akkor ennek megfelelően választok alkotásokat. Ezekre természetesen mindig előre készülök, hiszen nem tudom előre, hogy milyen helyzetek várhatóak egy adott napon.

Mi alapján választasz mesét a tevékenységek, illetve a délutáni meseolvasás alkalmával?

A meséket mindig az adott hét témáihoz aktuálisan választom ki. A délutáni meseolvasás alkalmával szívesen olvasom a gyermekek kedvenceit, de figyelembe veszem azt, hogy ezek a mesék ne legyenek túl hosszúak, valamint, hogy megnyugtató legyen számukra.

A gyermekek jellemzően ismerik az általad elmondott/olvasott mesét, vagy itt ismerkednek meg vele az óvodában? Tapasztalataid szerint, milyen gyakran hallanak mesét otthon? Megszokott tevékenység számukra, vagy inkább csak az óvodában találkoznak vele?

Ha ismerik is a meséket, ami nagyon ritka, azokat is itt az óvodában hallották. A gyermekek tapasztalatom szerint, ami mesét hallanak azt is csak a tv-ben, telefonból, tabletből, laptopból hallják. Ebben az esetben a gyermekeknek nincs szükségük arra, hogy képzelőerejüket használva belső képeket alkossanak, hiszen elég nézni és hallani, minden ott van a kijelzőn. Sajnos ennek hatása a tevékenységek alkalmával gyakran megmutatkozik. Ha úgy mondok mesét, hogy nincs hozzá eszköz, a gyermekek képtelenek nyugodtan végighallgatni azt, nem köti le őket a mese, nincs „képességük” arra, hogy elképzeljék az eseményeket. Ezt arra vezetem vissza, hogy az otthoni meseélmények hiányoznak a gyermekek életéből.

Modern vagy népmesét olvasol szívesebben a gyermekeknek?

A népmeséket sokkal jobban preferálom, ami természetesen nem jelenti azt, hogy modern meséket ne hallanának tőlem. Én magam is néphagyományőrző személyiség vagyok, s ebből kifolyólag sokkal közelebb állnak hozzám ezek a mesék. Mindemellett azt gondolom a népmesék hordoznak magukban olyan üzeneteket, melyeket jó ha hall a gyermek.

Melyek azok a mesék, amelyeket szerinted értékek közvetítésére alkalmasak, illetve minőséginek találasz? Van-e olyan mese, amit nem javasolsz?

A népmesék értékek közvetítésére alkalmasak. Szerintem az óvodában nincs helye olyan mesének, ahol két királylány, vagy két királyfi boldogan él míg meg nem hal.

Mi a véleményed az otthoni mesélési szokásokról? Észrevehető, ha egy gyermeknek nem mesélnek rendszeresen otthon? Ha észrevehető, miben nyilvánul meg az meseolvasás hiánya?

Abszolút észrevehető, azt hiszem a 4. kérdés válasza itt is megállja a helyét.

Vannak-e olyan mesék, amelyeket a gyermekek kérnek, hogy meséld el nekik? Melyek ezek?

A gyermekek azokat a meséket kérik leginkább, melyeket a tevékenységek során megismertek. Van, hogy 2-3 alkalommal is megkérnek rá, hogy mondjam el őket ismét. Amit nagyon szeretnek és véleményem szerint nagyon sokszor meghallgatnának az A három pillangó, Az égig erő paszuly.

Mely mesekönyvekből hallgatnak a gyermekek szívesen mesét?

Titoktündér, Magyar népmesék.

Tapasztalataid alapján a gyermekek a szabad játék ideje alatt vesznek-e elő könyveket? Ha igen, milyen témájúakat?

Szeretnek könyveket nézegetni. Gyakran előveszik a Bogyó és Babócáról szóló könyveket, ez az egyik nagy kedvenc. Szeretik az ismeretterjesztő könyveket is.

Mi a véleményed a gyermekek digitális eszközhasználatáról? Mit gondolsz, a digitális eszközök jelenléte az óvodáskorú gyermekek életében, összefüggésbe hozható-e a meseolvasás hiányával, illetve ezek az eszközök befolyásolják-e a gyermek érdeklődését a mesék, valamint könyvek iránt?

Az ebben a korban való digitális eszközhasználat nagy dühöt vált ki belőlem. Sajnos a csoportomba járó gyermekek 95%-a elmondja, hogy van ilyen eszköze és előszeretettel használja is. Véleményem szerint teljes mértékben kihat a mese, illetve a könyvek iránti érdeklődésükre, és ha jobban belegondolok minden másra is. Miért is érdekelné őket a könyv, amikor a digitális eszközök nagyobb élményt nyújtanak?

Fontosnak tartod-e az olvasóvá nevelés megalapozását? Ha igen miért?

Nagyon fontosnak tartom. Én magam is nagyon sokat olvasok, és azt tapasztalom, hogy egy elolvasott könyv sokkal többet ad, mintha megnézném azt filmben. A könyv maga tudás,

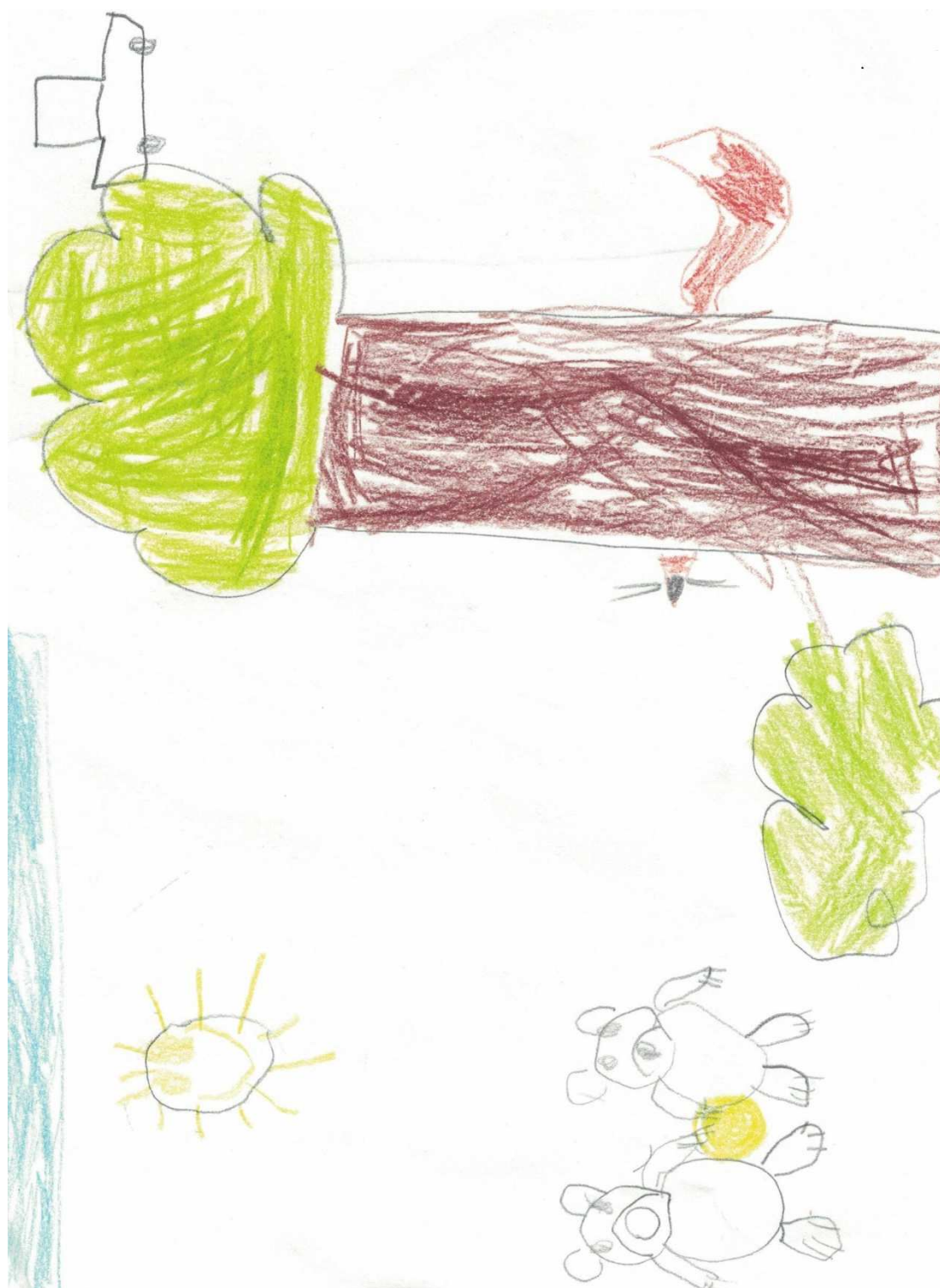
intelligencia. Zárójelben megjegyezném, hogy nagy nevű tudósaink sem Minecrafton nevelkedtek.

Véleményed szerint mikor kell elkezdni a gyermekek olvasóvá nevelését? Kinek a feladata?

Mit tehet az óvodapedagógus a sikeres olvasóvá nevelés érdekében?

Minél hamarabb, szerintem már egészen újszülöttkorban el kellene kezdeni a mesék felolvasását, és a szülőknek van ebben a legnagyobb feladatuk. A szülők után jön az óvodapedagógus. Ha egy felnőtt tisztelettel van a könyvek iránt, a gyermek is ugyanígy fog vele bánni, becsülni és értékelni fogja őket. Azt hiszem a jó példaadás a legfontosabb.

4. számú melléklet a gyermekek rajzai

BENCE

it's all nice boys, keep a
roca c.
well

APA

